

**Den franska
folkomröstningen**

En analys av rapporteringen om den
franska folkomröstningen om
Maastrichtfördraget i svensk press,
radio och TV samt i övriga nordiska
länders press.

Ulf Wallin

Arbetsrapport nr 33

ISSN 1101-4679

Förord

I föreliggande rapport presenteras resultaten av en undersökning om hur svensk dagspress, TV- och radionyheter informerade om den franska folkomröstningen om Maastrichtavtalet den 20 september 1992. I undersökningen görs även jämförelser med danska, norska och finska tidningars rapportering.

Denna undersökning utgör den tredje delen av ett större projekt, som granskar svenska massmediers hantering av EG-frågan.

Första delen av projektet var en granskning av TT:s och dagspressens rapportering från och om EG. Resultaten av den undersökningen publicerades våren 1991.

Andra delen var en granskning av de argument för och mot svenskt EG-medlemskap som framfördes i dagspress, radio och TV under första halvåret 1991. Resultaten av den undersökningen publicerades sommaren 1992.

Dessa tre undersökningar har ingått i forskningsprogrammet Massmediernas verklighetsbild, vilket leds av t. f. professor Håkan Hvitfelt vid Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet.

Undersökningar av de svenska massmediernas EG/EU-rapportering kommer att fortsätta åtminstone fram till folkomröstningen om ett svenskt EG/EU-medlemskap. I fortsättningen ingår dessa undersökningar i forskningsprogrammet Journalistik och demokrati, vilket leds av professor Kent Asp vid Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet.

Göteborg i november 1993

Ulf Wallin

Innehåll

Viktigt val för EG/EU och Sverige	5
Det började i Rom 1990	5
Maastrichtfördraget	6
Sverige på tröskeln till EG/EU	7
Undersökta medier	8
Nyhetsflödet	9
Etermedierna skiljde sig från tidningarna	11
Folkomröstningens nyhetsvärde	12
Utrymme för folkomröstningen i den svenska dagspressen	13
Artikellängd	14
Folkomröstningen i bild	15
Stora bilder	17
Även rubrikerna var störst i Expressen	18
Folkomröstningen ingen förstasidesnyhet i kvällspressen	19
Folkomröstningen i TV- och radionyhetererna	20
Folkomröstningen i nyhetsprogrammets löpsedlar	20
Högt nyhetsvärde	21
Artikel- och inslagstyper	22
Artikeltyper i den svenska dagspressen	22
Typer av inslag i TV- och radionyhetererna	26
Illustrationstyper i den svenska dagspressen	27
Bättre illustrationer i dagspressen än i TV	29
Aspekter och informationsbredd	31
Huvudaspekter i den svenska dagspressen	34
Kapplöpningsjournalistik	35
Miterrands agerande i fokus	36
"Krismöten"	38
Antityska stämningar före och efter TV-debatt	38
Ja- och nej-sidans kampanjer	39
Valets konsekvenser för EU	40
Konsekvenser för Sverige	44
Valet och valresultatet	45
Huvudaspekter i TV-nyheterna	46
Huvudaspekter i Morgonekot	48
Sekundäraspekter i den svenska dagspressen	49

Tabeller

Antal illustrationer	16
Genomsnittlig rubrikbredd	18
Folkomröstningen på de svenska dagstidningarnas första sidor	19
Inslagslängd i TV- och radionyhetererna	20
Vanligaste aspekter i TV-nyheternas löpsedlar	67
Folkomröstningen på de icke svenska nordiska tidningarnas förstasidor	77
Vanligaste huvudaspekter på de icke svenska nordiska tidningarnas förstasidor	83

Diagram

Nyhetsflödet i dagspressen kring den franska folkomröstningen	10
Nyhetsflödet i TV:s och radions nyhetsprogram kring den franska folkomröstningen	11
Totalt utrymme för franska folkomröstningen samt andel text och bild	13
Genomsnittlig artikelstorlek	15
Genomsnittlig bildstorlek	17
Artikeltyper om den franska folkomröstningen	23
Inslagstyper om den franska folkomröstningen	26
Vanligaste huvudaspekter i den svenska dagspressen	34
Vanligaste huvudaspekter i TV:s nyhetsprogram	47
Vanligaste huvudaspekter i Morgonekot	48
Vanligaste sekundäraspekter i den svenska dagspressen	49
Vanligaste sekundäraspekter i TV:s nyhetsprogram	50
Vanligaste sekundäraspekter i Morgonekot	51
Informationsbredd	53
Folkomröstningens aktörer i den svenska dagspressen	56
Folkomröstningens aktörer i TV:s nyhetsprogram	59
Folkomröstningens aktörer i Morgonekot	60
Vanligaste huvudaspekter på förstasidorna	63
Vanligaste bildmotiv i den svenska dagspressen	68
Vanligaste bildmotiv i TV:s nyhetsprogram	70
Vanligaste rubrikaktörer i den svenska dagspressen	71
Utrymme för den franska folkomröstningen i den nordiska dagspressen utanför Sverige	76
Artikeltyper om franska folkomröstningen i den nordiska dagspressen utanför Sverige	78
Vanligaste huvudaspekter i den nordiska dagspressen utanför Sverige	80
Folkomröstningens aktörer i den nordiska dagspressen utanför Sverige	82
Vanligaste bildmotiv i den nordiska dagspressen utanför Sverige	84

Viktigt val för EG/EU och Sverige

Den 20 september 1992 hölls folkomröstning i Frankrike om Maastrichtfördraget. Utgången av valet var av utomordentligt stor betydelse för EG:s framtid och det var därmed också synnerligen viktigt för Sverige och landets framtida relationer till den europeiska gemenskapen. Sverige sökte medlemskap i EG, men gjorde det innan Maastrichtfördraget var klart.

Om fransmännen och de övriga EG-länderna godkänner fördraget som innebär att EG omvandlas till en union, kan det bli svårare för Sverige att gå med i EG/EU. Under alla omständigheter gör Maastrichtfördraget det svårare för svenska folket att ta ställning i en kommande folkomröstning och förutsäga vad ett svenskt EG-medlemskap kommer att innebära.

Bland annat av den anledningen är det av stor vikt att analysera hur de svenska massmedierna skildrade den franska folkomröstningen och om de förmådde att förklara vad det hela går ut på, vad som skiljer EG från EU och hur valet kan komma att påverka Sverige och planerna på svenskt EG-medlemskap. En sådan analys speglar dessutom dels hur massmedierna skildrar en valrörelse, dels hur EG-rapporteringen fungerar. Den övergripande frågan är sålunda om massmedierna i Sverige uppfyllde den informativa roll som är nödvändig för att det demokratiska systemet ska fungera tillfredsställande i relation till EG-frågan.

I den här rapporten redovisas hur den svenska dagspressen och etermediernas nyhetsprogram skildrade den franska folkomröstningen under september månad 1992. För att ha något jämförelsematerial visas även hur fem dagstidningar från Danmark, Norge och Finland rapporterade om den franska folkomröstningen.

Det började i Rom 1990

I mitten av december 1990 samlades EG:s toppmöte i Rom och där inleddes två regeringskonferenser, som fick till uppgift att arbeta fram ett fördrag om en europeisk union.

De båda konferenserna blev klara med sitt arbete till Europeiska rådets möte i Maastricht den 9 och 10 december 1991. Då nåddes en politisk överenskommelse om att upprätta en europeisk union. Ett par månader senare, den 7 februari 1992, undertecknades fördraget om den europeiska unionen i Maastricht av de tolv EG-ländernas utrikes- och finansministrar.

Fördraget om den europeiska unionen skulle därefter godkännas av de tolv medlemsländernas parlament. Den processen skulle klaras av under året så att fördraget kunde träda i kraft den 1 januari 1993. Men så gick det inte. I Danmark utlystes folkomröstning om Maastricht-fördraget. Folkomröstningen hölls den 2 juni 1992 och den re-

skall organiseras, fastställs inte i detalj i Maastricht-fördraget. EPU är fram till 1996 ett mellanstatligt fördrag, där besluten måste tas i enighet. Från 1996 skall samarbetet emellertid vara så långt kommet att det kan bli överstatligt.

Enligt Maastricht-fördraget skall det inrikespolitiska och judiciella samarbete, som tidigare varit ett mellanstatligt samarbete utanför EG, i fortsättningen bli ett samarbete inom EG. Detta gäller områden som asylpolitik, kontroll av medlemsländernas externa gränser, invandringspolitik, bekämpning av internationellt bedrägeri, civilrättsligt samarbete, straffrättsligt samarbete, tullsamarbete samt polissamarbete i syfte att förebygga och bekämpa bl a terrorism och illegal narkotikahandel.

I inledningen av fördraget nämns som huvudregel att beslut skall fattas så nära medborgarna som möjligt. Det är den s k subsidiaritetsprincipen eller närhetsprincipen.² Undantagna från denna huvudregel är emellertid alla områden inom vilka EG:s ministerråd hittills fattat beslut.³

Sverige på tröskeln till EG/EU

Under tiden som EG:s regeringskonferenser arbetade fram ett unionsfördrag tog Sverige ett par viktiga steg mot EG. Den 1 juli 1991 lämnade dåvarande statsministern Ingvar Carlsson in Sveriges ansökan om medlemskap i organisationen. Några månader senare förelåg ett EES-avtal mellan EG och Efta-länderna, vilket innebar att Efta-länderna skall bli en del av EG:s inre marknad. Sveriges riksdag godkände EES-avtalet under hösten 1992.

Sveriges snabba närmande till EG — eller EU — innebär att det finns ett mycket stort behov av information i Sverige om hur EG fungerar och utvecklas. Inte minst är information väsentlig med tanke på att svenska folket skall ta ställning till EG-medlemskap i en folkomröstning, som är preliminärt planerad att äga rum 1994.

Som nämnts kommer resultatet av den franska folkomröstningen att få utomordentligt stor betydelse för EG/EU:s utveckling. Ändå dröjde det länge innan valkampanjen i Frankrike tog fart. Augusti är den stora semester månaden i landet och det var inte förrän i början av september som valtemperaturen steg och valkampanjen intensifierades.

I en tidigare undersökning⁴ framgick att nyhetsrapporteringen från och om EG i svenska dagstidningar var mycket bristfällig. Händelser i EG sattes inte in i något sammanhang. Det saknades oftast bakgrunder och också försök till att analysera följderna av text förslag och beslut. Bara i undantagsfall redovisades vilka effekter EG:s agerande kunde få för Sverige och svenska folket. Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet avvek i det avseendet på ett positivt sätt. Undersökningen gällde nyhetsrapporteringen

² Fakta Europa 1992:3, s. 46-47.

³ Enligt paragraf 3 B i Maastrichtfördraget.

⁴ Wallin, 1991.

gontidningen *Politiken*. Finland, som liksom Sverige ansökt om medlemskap, representeras av det svenskspråkiga *Hufvudstadsbladet* (Svenskspråkig kvällstidning utges inte i Finland), medan Norge, som ännu inte ansökt om medlemskap representeras av morgontidningen *Aftenposten* och förmiddagstidningen *Verdens Gang*.⁶

Utöver tidningarna analyseras följande radio- och TV-program:

Rapport	19.30	TV2
Aktuellt	21.00	TV1
Nyheter	19.00	TV4
Morgonekot	07.00	P1

De tre TV-programmens huvudsändningarna har valts, främst för att de har den största publiken, men också för att de innehöll flest inslag om folkomröstningen i Frankrike.

Ekots sändningar på morgon, lunch och kväll har sinsemellan mycket olika innehåll. Morgonekot ingår i undersökningen eftersom det innehöll fler inslag om folkomröstningen än de senare sändningarna.

Alla artiklar — även notiser — som fanns på nyhetssidorna i de utvalda tidningarna ingår i analysen under förutsättning att de handlade om eller på något sätt berörde den franska folkomröstningen.⁷ I undersökningen ingår däremot inte artiklar på ledar-, debatt- och insändarsidorna.

Beträffande etermediiprogrammen ingår alla inslag som på något sätt tog upp folkomröstningen i Frankrike.

Undersökningen omfattar hela september 1992. Detta innebär en tidsperiod som spände över cirka tre veckor före dagen för folkomröstningen och en och en halv vecka efter denna dag.

Nyhetsflödet

Den svenska dagspressen uppmärksammade den franska folkomröstningen redan i början av september. Men särskilt i storstädernas morgontidningar stegrades rapporteringen fram till och dagarna närmast efter omröstningen.

⁶ Uppgifter om tidningarnas politiska färg och upplagor ges i appendix.

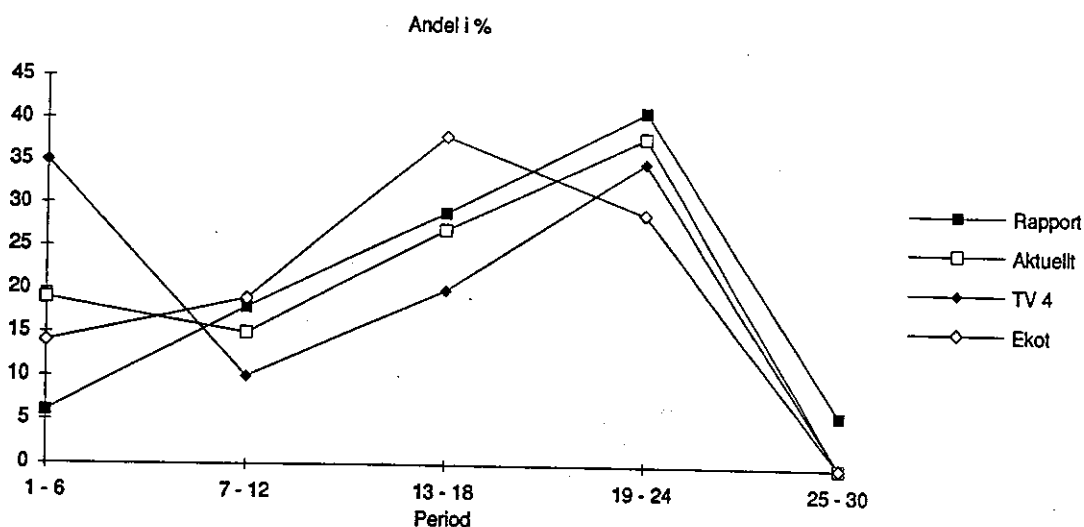
⁷ Omröstningen behövde således inte vara huvudtema i artikeln. Åtskilliga av de artiklar som ingår i undersökningen hade i stället den rådande valutaoron som huvudtema. Ovissheten inför den franska folkomröstningen nämndes i dessa artiklar emellertid ofta som en förklaring och orsak till den rådande oron på marknaden. Motsvarande gällde för inslagen i etermedierna.

nivå än Göteborgs-Posten.

Etermedierna skiljde sig från tidningarna

Det fanns inget tydligt mönster i de fyra programmens nyhetsflöde om den franska folkomröstningen. I TV 4 sändes en dryg tredjedel av alla inslag om folkomröstningen under september månads sex första dagar medan Rapport bara sände ett enda inslag.

Nyhetsflödet i TV:s och radions nyhetsprogram kring den franska folkomröstningen

Morgonekot sände fler inslag om folkomröstningen den 13 till 18 september än under perioden omedelbart före, under och efter omröstningen.

Bortsett från de första dagarna av analysperioden var Rapport och Aktuellt relativt lika i nyhetsflödet. De båda programmens kurvor liknade storstadspressens.

Sammanfattningsvis kan konstateras att nyhetsflödet från Frankrike om folkomröstningen var relativt stort redan i början av september för att därefter stegas fram till dagarna närmast efter omröstningen. Därpå försvann den franska folkomröstningen snabbt ur de svenska massmedierna.

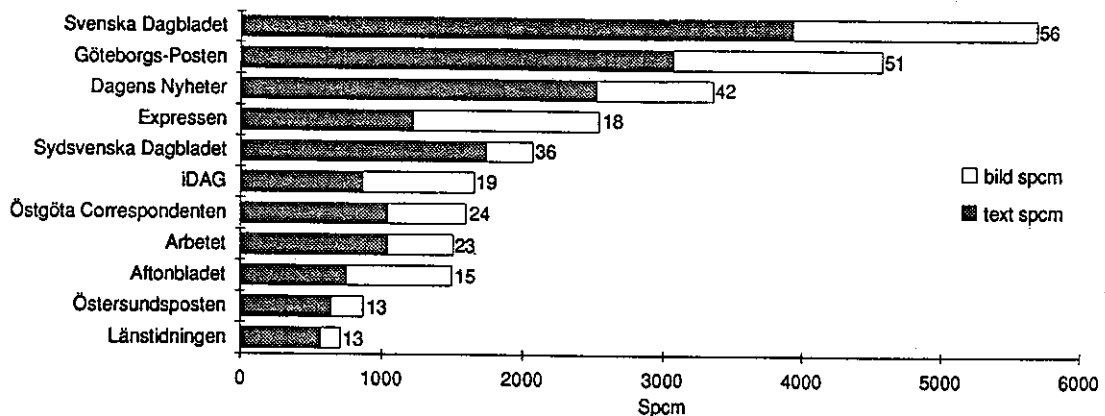
Låt oss med detta övergå till frågan om hur de undersökta medierna värderade nyheterna om den franska folkomröstningen, dvs hur stort utrymme de gav artiklarna och inslagen om omröstningen.

med i programmets sk löpsedel.

Utrymme för folkomröstningen i den svenska dagspressen

Det utrymme som tidningarna gav den franska folkomröstningen varierade mycket kraftigt. I diagrammet här nedan redovisas antalet artiklar och det totala spaltutrymmet för den franska folkomröstningen i de elva undersökta svenska dagstidningarna. I diagrammet visas också hur stor andel av det totala utrymmet som bestod av bilder och hur stor del som bestod av text (rubrik, ingress, bildtext och brödtext).¹¹

Totalt utrymme för franska folkomröstningen samt andel text och bild

Siffrorna till höger om staplarna anger antal artiklar om den franska folkomröstningen under september.

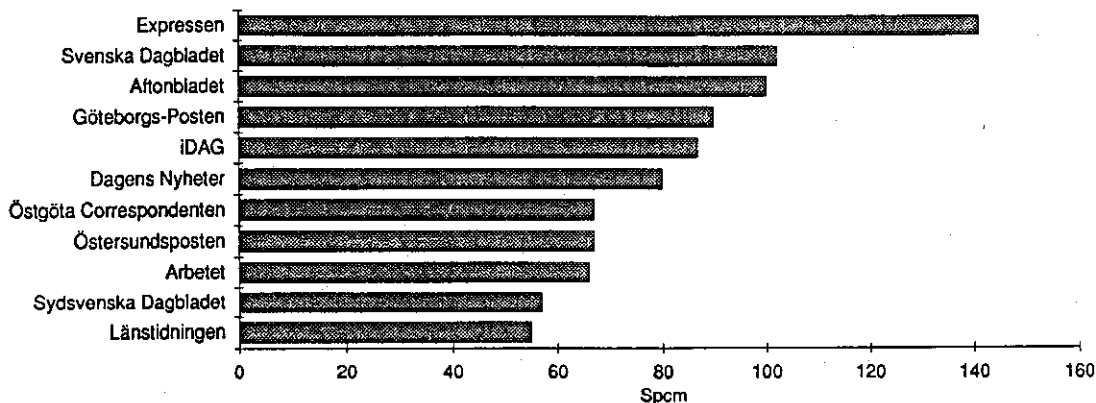
De svenska storstadstidningarna ägnade i genomsnitt drygt tre gånger större utrymme åt den franska folkomröstningen än vad landsortspressen gjorde. Den svenska kvällspressen ägnade i det närmaste dubbelt så stort utrymme åt folkomröstningen som landsortspressen men avsevärt mindre än storstadspressen.

Men sådana genomsnittssiffror döljer att det fanns betydande skillnader inom varje tidningsgrupp. Svenska Dagbladet och Göteborgs-Posten innehöll i särklass mest material om den franska folkomröstningen. De ägnade nästan fyra respektive drygt tre gånger mer utrymme åt folkomröstningen än vad Arbetet gjorde. I Arbetet fick folkomröstningen för övrigt mindre utrymme än i de tre kvällstidningarna och Östgöta Corres-

¹¹ Förstasidesartiklarna är inte inräknade i detta diagram. De redovisas separat längre fram.

hälften av samtliga artiklar om folkomröstningen över 60 spaltcentimeter, medan bara drygt tio procent var över 50 spaltcentimeter i undersökningen om Bilden av EG.

Genomsnittlig artikelstorlek

De svenska kvällstidningarna slog upp artiklarna mer än vad de övriga tidningarna gjorde. Nästan hälften av kvällstidningsartiklarna var 80 spcm eller längre och det trots att kvällstidningssidorna är mindre än hälften så stora som morgontidningarnas.

Av kvällstidningarna slog Expressen upp artiklarna störst. Drygt en fjärdedel av Expressens artiklar (5 stycken) var mer än 300 spaltcentimeter.

Svenska Dagbladet var den morgontidning som hade de i genomsnitt längsta artiklarna. En närmare granskning visade emellertid att störst andel långa artiklar fanns i Göteborgs-Posten. 40 procent av tidningens artiklar om folkomröstningen var mer än 100 spaltcentimeter. Motsvarande siffra för Sydsvenska Dagbladet var endast 6 procent. Därmed innehöll den tidningen minst andel långa artiklar av morgontidningarna i storstäderna.

Landsortspressens artiklar var i genomsnitt kortare än storstadspressens, vilket är naturligt när det rör sig om utrikesnyheter. Men nästan en fjärdedel av artiklarna om folkomröstningen i landsortstidningarna var 100 spaltcentimeter eller längre. Det var nästan lika stor andel som i storstädernas morgontidningar. Anmärkningsvärt är att de tre landsortstidningarnas artiklar i genomsnitt var lika långa som Sydsvenska Dagbladets och Arbetets artiklar.

Folkomröstningen i bild

Bilden har stor och inte sällan avgörande betydelse för om en artikel uppmärksammas av läsaren eller inte. De flesta tidningar försöker därför finna slående illustrationer till artiklar som de anser har högt nyhetsvärde. I tabellen här nedan visas hur vanligt det var med illustrationer till artiklarna om den franska folkomröstningen.

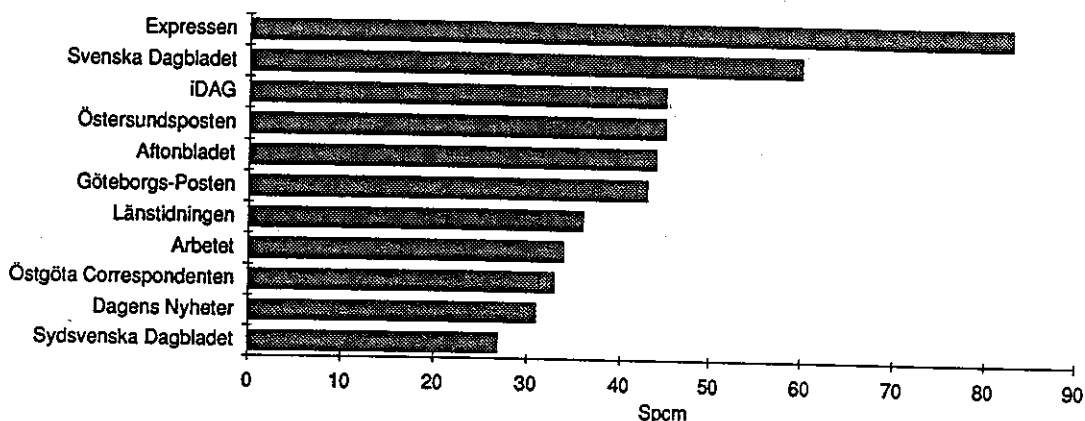
enskilda, viktiga händelse, än vad de gjorde vid den rutinmässiga rapporteringen från EG. En annan möjlig förklaring är att folkomröstningen kan ha varit lättare att fånga på bild. En tredje förklaring är att EG-rapporteringen ändrat karaktär. Det är möjligt att tidningarna generellt satsade mer på EG-rapporteringen 1992 än vad de gjorde tidigare.

Stora bilder

Det är inte bara antalet bilder som visar vilket nyhetsvärde en tidning ger en artikel. Även uppslagningen av illustrationerna säger en del om nyhetsvärdet. I Bilden av EG visade det sig att huvuddelen av illustrationerna i de undersökta tidningarna var enspaltiga bilder, oftast porträtt, som var mindre än 10 spaltcentimeter. Detta tyder på att tidningarna då inte värderade EG-nyheterna särskilt högt.

Av nedanstående diagram framgår att illustrationerna slogs upp på ett helt annat sätt i rapporteringen om den franska folkomröstningen. Diagrammet visar den genomsnittliga storleken på illustrationerna till artiklarna om den franska folkomröstningen.

Genomsnittlig bildstorlek

En närmare granskning visar att nästan hälften av illustrationerna var mer än 30 spaltcentimeter medan endast en dryg femtedel av illustrationerna var 10 spaltcentimeter eller mindre. Detta förstärkte intrycket att tidningarna värderade nyheter om den franska folkomröstningen högt.

Med avseende på bildstorlek var det emellertid stor skillnad mellan tidningarna. Det går dock inte att finna något klart mönster, som visar att en viss typ av tidningar slog upp illustrationerna större eller mindre än andra typer. De i genomsnitt största illustrationerna fanns i Expressen och Svenska Dagbladet.

Expressens illustrationer var i genomsnitt nästan dubbelt så stora som de båda andra

Folkomröstningen ingen förstasidesnyhet i kvällspressen

Första sidan är morgontidningarnas skyltfönster. Där presenteras de nyheter de för dagen finner viktigast och intressantast i texter som hänvisar till artiklarna inne i tidningen. Förstasidorna i kvällspressen fungerar något annorlunda. Deras främsta uppgift är att sälja tidningen för dagen. Det gäller framför allt att finna en riktigt stor nyhet att slå upp. Tabloidformatet tillåter heller inte många olika förstasidesartiklar.

Förstasidesartikeln storlek beror dels på hur "bra" nyhet den innehåller, dels på vilka andra nyheter den har att konkurrera med. En nyhet, som ena dagen slås upp stort på första sidan, får kanske inte alls plats på sidan en annan, mer nyhetsrik dag. Värderingen av nyheter är relativ.

I tabellen nedan visas hur många förstasidesartiklar om den franska folkomröstningen som publicerades under september 1992, hur stort utrymme de tog och hur många illustrationer de innehöll.

Folkomröstningen på de svenska dagstidningarnas första sidor

<u>Tidning</u>	<u>Antal artiklar</u>	<u>Spcm</u>	<u>Antal bilder</u>	<u>Bildstorlek, spcm</u>
DN	12	324	3	132
SvD	8	310	2	178
G-P	5	76	2	22
Arb.	2	20	-	-
SDS	3	70	1	5
iDAG	2	6	-	-
ÖP	1	10	-	-
ÖC	3	70	1	14

De båda Stockholmstidningarna Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter uppmärksammade den franska folkomröstningen betydligt mer på sina förstasidor än de övriga tidningarna gjorde. Var och en av de båda tidningarna gav folkomröstningen mer utrymme på första sidan än vad de övriga tidningarna gjorde tillsammans.

Expressen, som slog upp sina artiklar om den franska folkomröstningen större än alla andra tidningar i undersökningen, innehöll inte en enda förstasidesartikel om omröstningen. Uppenbarligen betraktade inte tidningen den franska folkomröstningen som tillräckligt säljande.

omröstningen presenterades redan i sändningens början. Det vittnade om att inslagen om folkomröstningen tillskrevs ett högt nyhetsvärde av Ekots redaktion.

Av TV:s nyhetsprogram var det Rapport som presenterade störst andel inslag om folkomröstningen i sina löpsedlar. Sju av de sammanlagt 17 inslagen om omröstningen nämndes i programmets löpsedlar. Det innebar drygt 40 procent av inslagen. Lika många inslag förekom i Aktuellt's löpsedlar, men de utgjorde en betydligt mindre andel av programmets inslag om folkomröstningen, nämligen 27 procent.

I TV4-Nyhetererna uppmärksammades den franska folkomröstningen endast i två löpsedlar under september, vilket var mycket mindre än i de övriga programmen.

Högt nyhetsvärde

Den franska folkomröstningen uppfyllde de flesta av de kriterier som Hvitfelt (1989:64) menar utgör grunden för högt nyhetsvärde. Den handlade om politik och ekonomi, den var viktig — inte bara för fransmännen och EG utan även för Sverige och svenskarna och den handlade i hög grad om elitpersoner och deras agerande.

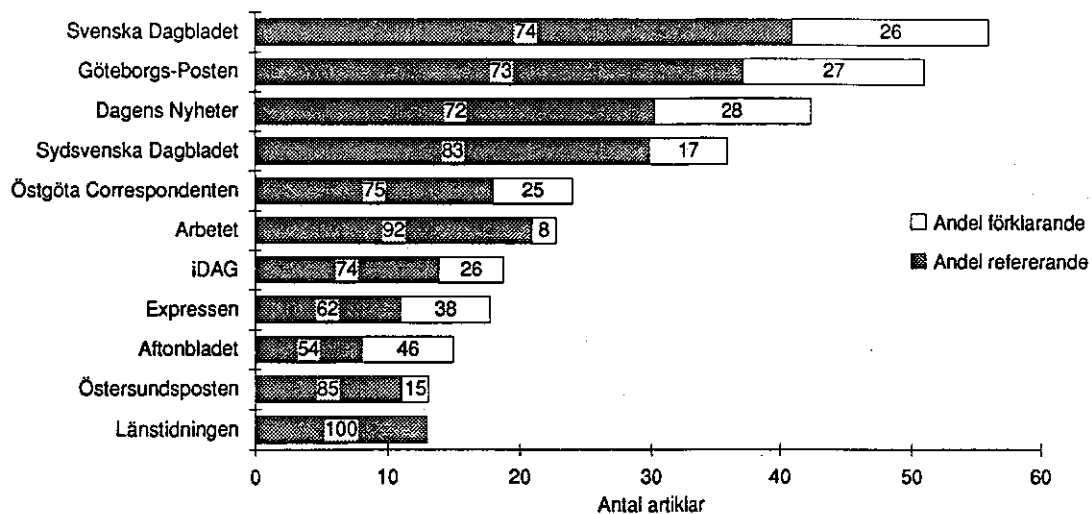
Ovanstående tyder också på att den franska folkomröstningen ansågs ha ett högt nyhetsvärde i den svenska dagspressen. Morgontidningarna i storstäderna skrev allra mest. De publicerade drygt dubbelt så många artiklar om folkomröstningen som de sex andra tidningarna tillsammans.

Att den franska folkomröstningen totalt hade ett högt nyhetsvärde framgick av de publicerade artiklarnas längd, av andelen artiklar som var illustrerade och av storleken på illustrationer och rubriker.

Av TV- och radioprogrammen föreföll Aktuellt och Morgonekot att värdera nyheter om den franska folkomröstningen något högre än de båda andra programmen gjorde. Aktuellt hade flest inslag medan Ekot oftast presenterade sina inslag om folkomröstningen i löpsedeln.

Uppslagning av artiklar och inslag om den franska folkomröstningen säger emellertid ingenting om rapporteringens karaktär och innehåll. I nästa kapitel beskrivs vilken karaktär rapporteringen hade, d v s i vilken utsträckning den var refererande, fördjupande och förklarande. I de därpå följande kapitlen beskrivs rapporteringens innehåll och bredd.

Artikeltyper om den franska folkomröstningen

Siffrorna i staplarna anger hur stor andel av artiklarna som var förklarande/fördjupande och refererande.

Deras motsats var Arbetet och Länstidningen. Arbetet avvek kraftigt från övriga morgontidningar i storstäderna. Endast två artiklar var av förklarande/fördjupande karaktär.

Länstidningen publicerade enbart notiser och nyhetsartiklar om den franska folkomröstningen. Tidningen innehöll inte någon bakgrundsartikel eller kommentar om folkomröstningen under hela september. Konkurrenten Östersundsposten ägnade däremot en hel sida åt att dels förklara vad som kunde hända efter omröstningen, dels åt att förklara vad Maastrichtavtalet går ut på.

I övriga tidningar utgjorde de förklarande/fördjupande artiklarna ungefär en fjärdedel av samtliga artiklar om den franska folkomröstningen. Eftersom Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter och Göteborgs-Posten innehöll avsevärt fler artiklar än övriga tidningar innebar det att de också publicerade fler artiklar som var förklarande/fördjupande.

På de följande två sidorna visas ett par exempel på fördjupande artiklar. Den första artikeln publicerades i Svenska Dagbladet den 20 september och beskrev valutautvecklingen "från byteshandel till ecu."² Den är ett exempel på artikel, som gav en historisk bakgrund till dagens situation och som också blickade framåt.

Det andra exemplet på nästa uppslag är hämtat ur landsortstidningen Östgöta Correspondenten, som ägnade stort utrymme åt att förklara vad Maastrichtavtalet egentligen innebär. Artikeln gav läsaren en enkel och överskådlig beskrivning av huvuddragen i

² Artikeln handlade till viss del om folkomröstningen fastän det inte framgick av rubriken.

Vad sjutton är

MAASTRICHT

— en holländsk stad, visst, men det där obegripliga fördraget då?

Det har varit mycket stäm om Maastricht den senaste tiden. Danskarna sa nej i juni, fransmännen röstar i morgon. Men vad sjutton är egentligen Maastricht?

Är det inte nåt med valuta? En europeisk union? Regnbågen försöker reda ut begreppen. Så gott det nu går...

Maastricht är en stad i Holland där de tolv EG-länderna sköt ett fördrag i december förra året. Fördraget släcker ut vägen mot en gemensam valuta, en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik samt i förhållningen ett gemensamt försvar. Men för att fördraget ska bli giltigt måste de tolv parlamenten godkänna det. I tre länder har regeringarna varit vänliga — eller oförskämliga — nog att ställa fördraget under folkomröstning. De tre länderna är Danmark, Irland och Frankrike.

Danskarna röstade nej med knapp majoritet den 2 juni och irlandarna röstade ja med stor majoritet den 18 juni. Och i morgon är det alltså fransmännas tur.

I och med danskarnas nej föll fördraget eftersom alla tolv måste vara eniga för att det ska gälla. Men efter den första upplåtelsen kom de övriga fem till ett litet partiellt ja. Inga fler kan stoppa en enande process som många stora länder och en del andra är överens om. Ett raskt strek alltså över den högtidliga enigheten om en för alla, alla för en.

Fransk reaktion

För att verkligen understryka hur pro-Maastricht man kan vara utlyste president Mitterrand dagen efter debatten i Danmark folkomröstning i Frankrike den 30 september. Opinionsundersökning tydde då på att två tredjedelar av tre skulle rösta ja.

Men nej-tidan har stärkts alltifar och de senaste veckorna har det varit buggel som stuket. De osäkra väljarna kommer att avgöra i morgon.

Om det skulle bli nej är Maastrichtfördraget dött. Danmark kan man köra över men inte Frankrike. Det är för stort och för centralt placerat.

Jaha, men är sen då? Vad är det för marknad som Maastricht?

Maastricht är Hollands äldsta stad och ungefär lika stor som Linköping. Den är huvudstad i provinsen Limburg och ligger vid floden Maas helt nära gränsen till Belgien.

- 1** Fördragets viktigaste punkter är de här: Gemensam VALUTA, ecu, införs senast första januari 1999. Om en majoritet av EG-länderna har en myndighet till, kan den gemensamma valutan börja införas redan då. En ny fristående bank ska växa över Europavalytans stabilitet. Var den skall ha huvudkontor är inte klart. Storbritannien har dock rätt att behålla sitt pund.
- 2** **UTRIKESPOLITIK.** På flera viktiga områden ska besluten inom EG tas med två tredjedelars majoritet i förhållningen: ERM-processen, nedrustningen, kontrollen av vapenexport och förhindrande av att kärnvapen spridas. Men för viktiga strategiska beslut inom utrikespolitiken krävs även i förhållningen enighet. Målet är en strikt samordnad utrikes- och säkerhetspolitik.
- 3** **FÖRSVARSPOLITIK.** Västeuropeiska unionen (WEU) är i förhållningen EG:s organ för att samordna försvarspolitik. I förhållningen skymtar ett gemensamt försvar men Nato ska finnas kvar.
- 4** **EG-PARLAMENTET.** När det gäller forskning, hälsovård, kultur och konsumentupplysning ska EG-parlamentet i Strasbourg få större befogenheter.

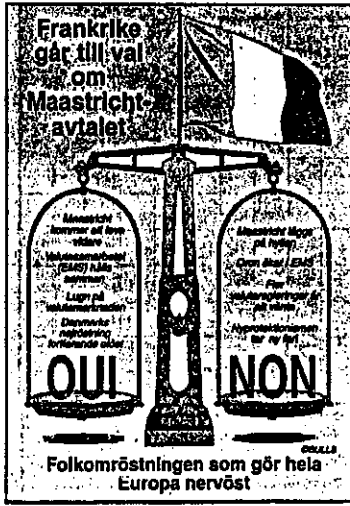
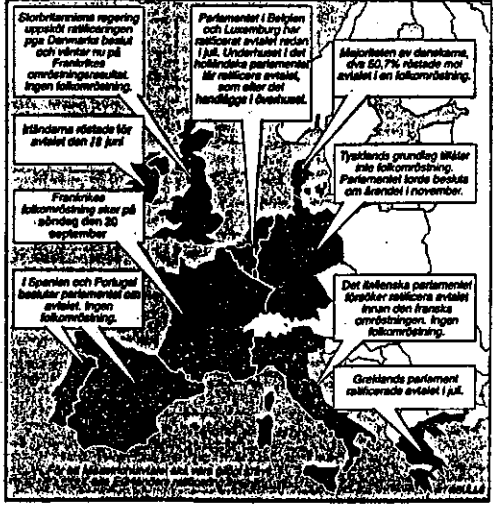
- 5** **INVANDRINGEN.** Visumpolitiken blir gemensam men även i förhållningen tillger regimerna för asylgivning och invandring på de enskilda regeringarna.
- 6** **RÖSTRÄTT.** Ett europeiskt medborgarskap upprättas och omfattar samtliga medborgare i EG-länderna. Det ger dem rätt att rösta kommunalt varhelst de bor inom EG och att delta i val till EG-parlamentet. För närvarande gäller kommunalt rösträtt för invandrare bara i Danmark, Irland och Nederländerna.
- 7** **SOCIALPOLITIK.** Minimiregler för arbetsmiljö, anställningsvillkor, fackliga frågor samt jämställdhet i arbetslivet avgörs av ministerrådet. Storbritannien står dock utanför.

För att understryka hur genomgripande Maastrichtfördraget är byter EG namn till EU. Den europeiska gemenskapen blir den europeiska unionen den 1 januari 1993. Om det nu blir ja i morgon. Maastrichtfördraget är ett sverikatiskt aktstycke på 200 sidor som spritts ut över det franska folket. Tanken är förstås att alla ska kunna sätta sig in i det i lugn och ro och sedan ta ställning, men 86 procent av Maasarna kör nog fast efter några paragrafer. Detta tvivlar naturligtvis och förstärker den misstro som redan finns. Vem vill gå in i ett sammanhang som är så invecklat att lagen riktigt begriper det? Proceduren var utslagen före den danska folkomröstningen. Också då spreds fördragstexten i massupplaga, också då pekade kritikerna på hur invecklad den var, också då ökade misstro. Man kan fråga sig om det alls är möjligt att svara ja eller nej på en så vittgående och komplicerad fråga, men samtidigt kan man hävda att just därför att den är så viktig måste folket i en demokratisk värld namnet få besvara den direkt.

Besten Tyskland

Maastricht måste därför reduceras till en grundläggande attityd eller emot. I det franska tallet: Klärar sig den franska nationen bäst på egen hand eller blir man starkare i lämt samarbete med resten av Europa? Är ärskänden Tyskland farigare om man håller besten från sig eller är det bättre att hålla den i koppel tillsammans med de andra stater?

När fransmännen får upp ångan går det livligt till. Francis som i Danmark har partier som splittras utom extrema till höger och vänster som båda är negativa. I mest positiva är Mitterrands socialister. Det leder till frågan om EG och EU är en socialtäck konstruktion. I Sverige kan den frågan synas förvånande eftersom dess mest entusiastiska filosofer är den konservativa Carl Bildt medan det stora partiet socialdemokrater är negativa — dock inte partiledningen. Svaret är att Maastricht inte går att placera på den gängse höger-vänster-axeln. Maastricht är mer en ram än ett innehåll, mer en betänkning än en ideologi. Därför blir partiernas hållning så osäker, därför blir medborgarna så osäkra. De hänvisas till sig själva och till en oälskligt fördragstext. Folkomröstningen i Frankrike handlar om tro, inte vetande. I morgon kväll vet vi vad fransmännen tror. CLAES G JOHNSON

Reportage var betydligt vanligare i de tre TV-programmen än i Morgonekot. Ekot sände däremot en betydligt större andel bakgrundsinslag än Rapport och TV4-Nyheter och något större andel än vad Aktuellt gjorde.

Illustrationstyper i den svenska dagspressen

Den vanligaste typen av illustrationer i dagspressen är den fotografiska bilden. Den fungerar som blickfång, den kan beskriva utseende och miljö, förmedla känslor och stämningar samt i viss mån dokumentera händelser. Däremot har fotografiet mycket begränsad förmåga att förklara skeenden. På senare år har det blivit allt vanligare att tidningarna använder nyhetsgrafik för att förklara en händelseutveckling eller något komplicerat förhållande.

Denna teknik är resurs- och tidskrävande och används därför på de stora tidningarna till artiklar, som har högt nyhetsvärde och som anses behöva åskådliggöras på ett pedagogiskt sätt. De senaste åren har emellertid även mindre resursstarka tidningar fått tillgång till nyhetsgrafik, eftersom vissa bildbyråer numera erbjuder abonnemang också på denna typ av illustrationer. Utöver fotografier och nyhetsgrafik kan artiklar illustreras med vanliga teckningar, karikatyrer eller med kartor av olika slag.

Nyhetsgrafik, kartor och teckningar utgjorde totalt nästan en femtedel av alla illustrationer till artiklarna om den franska folkomröstningen i den svenska dagspressen.

I Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet utgjorde nyhetsgrafik, teckningar och kartor en fjärdedel av illustrationerna till artiklarna om folkomröstningen. Ett exempel på nyhetsgrafik i Svenska Dagbladet visas på nästa sida. Huvudaspekten i artikeln var spelet om den svenska kronan. Det illustrerades som ett dominospel med ett stort antal brickor, varav en var den franska folkomröstningen. Illustrationen visade på ett enkelt sätt hur olika faktorer påverkade varandra, bl a hur valutgången kunde tänkas påverka den svenska valutan.

En anmärkningsvärd fördelning mellan fotografier och andra illustrationer förekom i Östgöta Correspondenten, där knappt 60 procent av illustrationerna var fotografier medan nästan 30 procent var nyhetsgrafik och resten var kartor och teckningar. Det vittnar om att redaktionen hade stor ambition att förklara skeendet för sina läsare.

Av storstadstidningarna var det bara Göteborgs-Posten, som publicerade en riktigt liten andel grafik. Endast Östersundsposten visade upp en lägre andel. Tidningens samtliga fem illustrationer var fotografier.

Av kvällstidningarna använde iDAG störst och Expressen minst andel nyhetsgrafik. På nästa uppslag visas hur iDAG använde serietechnik för att illustrera EG:s utveckling från Rom till Maastricht.

1 DAG **EG FRAN ROM TILL MAASTRICHT**

Av Josep Duran

FANTASIBILD: Olof Johansson, Gösta Reuterswärd, Erik Åkerström, Gösta Görres och Anders Österberg. Bild: Roger Lammberg, Kristian Bild

1948 **EUROPAS ENHET:** Redan 1946 (alade Churchill om ett "Europas kända städer". När USA startade Marshallplanen på 15 miljarder dollar till stöd för det av kriget sargade Europa sattes som vilkor europeiskt samarbete. 1948 bildade 16 nationer OEEC (Organisation for European Economic Cooperation) för att fördela beståndet från USA.

1952 **KOL- OCH STÅLUNIONEN:** Den 9 maj 1950 presenterar den franske utrikesministern Robert Schuman planen för CECA (kol- och stålunionen). Unionen bildas 1951 och trädes i kraft 1952. Tanken var en överstatlig myndighet som bl a skulle få kontroll på rustningsindustrin i Europa. Sex nationer fanns med från början.

1957 **ROMTRAKTATEN:** 25 mars 1957 skrevs Romtraktaten, huvuddokumentet för ett samande av Europa. De sex länderna inom kol- och stålunionen skrev på. Traktaten var grunden för EEC (Europeiska Ekonomiska Gemenskapen) som hade som mål att skapa fri rörlighet för människor, kapital, varor och tjänster. EEC innebär också skapandet av en valuta. Samtidigt skapades EURATOM ett organ för framtida användning av kärnkraft.

1960 **EFTA BILDAS:** Stockholmskonventionen mellan sex länder till grund för bildandet av EFTA (European Free Trade Association) 1960. EFTA var ett svar på EEC och målet var att verka för handel för industriprodukter mellan länderna. Island (1970), Finland (1986) och Lichtenstein (1991) kom med. Länder som går in i EEC (EG) lämnar samtidigt EFTA.

1961 **METALL-TALET:** I augusti håller Tage Erlander sitt berömda "metall-tal". Regeringsord lyg var: "Sverige skulle gå utöver EEC".

Vi kan heller inte bortse från att Romfördraget är ett steg på vägen mot en verklig federation... Det behöver inte närmare utvecklas att Sverige, om vi vill hålla fast vid neutralitetspolitiken, inte kan avsluta sig till denna politiska målbildning för det europeiska samarbetet.

1961 **DE SMALLE NINDRAR:** Danmark, Norge, Storbritannien och Irland undertecknar 1961 om ett medlemskap. Men Frankrikes president Charles de Gaulle säger 1963 in veto mot britterna: Anslutningarna talar. Samma sak när de tre försöker igen 1967, då Gaulle väl inte ha in anslutningarna i gemenskapen, de Gaulle avför 1969.

1967 **EG SKAPAS:** Administration och parlament för de tre organisationerna CECA, EEC och EURATOM sätts samman till EG (Den Europeiska Gemenskapen). Franska förkastade de beslutande organen under sex månader 1965, men återände efter den i "Luxemburg överenskommelsen" som gav landens veto rätt. Talsamman stod sedan klar redan 1968.

1971 **WERNER-PLANEN:** De sex nationerna i EG accepterar Werner-planet. Planet är utvecklat efter Luxemburgs ornaminsters Pierre Werner. Werner-planet innehåller bl a. Korrigering av en ekonomisk och monetär union inom EG. Från början sattes datumet för det slutgiltiga genomförandet till 1980, men justerades senare till 1992. Planet innebär också tanken på uppbyggnad av överordnad federal centralbank som skall kunna styra den gemensamma valutan genom centralbankens ingripande.

- 1978 skrivs avtal om EMS (Det europeiska valutasamarbetet).
- 1979 skapas valutasystemet "ecu" (European Currency Unit).
- 1981 skapas embryot till en europeisk centralbank (European Monetary Fund, EMU).

1973 **EG VÄXER:** Storbritannien, Irland och Danmark bjuds till till EG. Norge hoppas på efter "nej" i en folkomröstning. Senare bjuds också Grekland (1981), Portugal och Spanien (1986) medlemskap. Gemensamt tyska återföring 1990 tillkommer också det foma Östtyskland. Flera läppar nu på porten.

1978 **FIRANDELSAVTAL EG-EFTA:** Ett firandelsavtal för industrivaror mellan EG och EFTA träder i kraft. För Sveriges del kommer med leden en rad separata. Ävensomkommer för olika former av kopplingar med EG. Samarbetet mellan Sverige och EG blir under 70-talet allt tätare. Inrikes, trots svensk retorik mot medlemskap.

1981 **TETRA-PAK-TALET:** November håller statsminister Olof Palme (s) sitt s k Tetra-Pak-tal under titeln "Sverige väl sedan av EG".

Sverige är inte isolerat i Europa som icke-medlem, utan har nästan obegränsade möjligheter till konstruktivt samarbete med EG. Den svenska neutraliteten efter gränser för samarbete.

1986 **ENHETS-AVTAL:** Under 1986 undertecknar de tio medlemsstaterna "Enhetsavtalet" som står fast att EG:s mål är att upprätta en "förenad" senast 1 januari 1993. Konventionen innebär bl a att alla länder som är medlemmar i EG ska ha samma valuta, en gemensam centralbank och en gemensam utrikes- och försvarspolitik.

1990-91 **SVENSK ANSÖKAN:** Som ett resultat av Berlinmurens fall 1989 kommer så den svenska ansökan under 1990. Men inte utan dramatik: EG om vår neutralitetspolitik ska vara tvärvärd, säger statsminister Ingvar Carlsson bl a.

- EG ANSÖKAN BEHOVER inte utvärderas om krigsrisken minskar och EG inte samordnar utrikes- och försvarspolitiken, säger Ingvar Carlsson.
- EG OCH DEN TYSKA skiljer sig för att inte begära medlemskap, hävdar utrikesminister Sten Andersson i början av september.
- EG SVARER: Sveriges ambition att bli medlem av EG, förklarar Ingvar Carlsson i en besök i kriskapellet. Besöket utlöses den 1 juli 1991. Medlemskap skall slutligen avgöras i en folkomröstning 1994.

1991 **EEB-AVTAL:** 1984 deklarerar EFTA att de vill skapa ett dynamiskt europeiskt samarbete (område EES). 1989 utövar Jacques Delors de sex EFTA-länderna till samarbete om den fria marknaden, och utövar en stärkning av EFTA. Avtalet skrivs slutligen under 22 okt 1991, men har då av flera skäl förlorat i betydelse för Sverige.

7 sept 1992 **MAASTRICHT-AVTAL:** Den 7 februari 1992 skriver de 12 EG-ländernas utrikes- och finansministrar under ett avtal som öppnar för en monetär och ekonomisk union 1993. Storbritannien hänger igång dessa reservationer. Framtida vill också stå på ett europeiskt fördrag inom ramen för EUU. Avtalet skall nu godkännas av ländernas parlament för att träda i kraft. Tre länder, folkomröstningar i frågan.

2 juni 1992 **DANSKT NEJ TILL MAASTRICHT:** 2 juni 1992 folkomröstas Danmarks om avtalet, och danskarna gör betyg var för Maastricht. 50,7 % röstade nej och resultatet sänder en orovsig genom EFTA-länderna. En nation bl som säger nej och Maastrichtavtalet är dött.

20 sept 1992 **NU AVGÖRS MAASTRICHT-AVTALETS ODE: ER "nej" och Maastrichtavtalet kan mötas avslutas. En "ja" och Maastricht är i princip i kraft. Här är en översikt av de tio ländernas förfarande med avtalet:**

DANMARK	2 juni Folkomröstning	NEJ
IRLAND	18 juni Folkomröstning	JA
LUXEMBURG	2 juli Parlamentet	JA
GREKLAND	31 juli Parlamentet	JA
FRANKRIKE	20 sept. Folkomröstning	JA
STORBRITANNIEN	Parlamentet under hösten	JA
PORTUGAL	Parlamentet under hösten	JA
SPANIEN	Parlamentet i oktober	JA
ITALIEN	Parlamentet i oktober	JA
BEIJGEN	Övertaget i november	JA
HOLLAND	Parlamentet i november	JA
TYSKLAND	Parlamentet i november	JA

Bättre illustrationer i dagspressen än i TV

Generellt kan sägas att att dagspressen publicerade avsevärt mycket mer förklarande och fördjupande material än vad TV- och radionyhetererna gjorde. I de flesta storstadstidningarna och i Östgöta Correspondenten gavs bakgrunder och förklaringar. Särskilt var en stor andel av Aftonbladets och Expressens artiklar om folkomröstningen förklarande och i viss mån fördjupande. Dessutom redovisade flera av tidningarna huvudprinciperna i Maastrichtfördraget. Illustrationerna bidrog i många fall till att göra informationen lättillgänglig.

Aspekter och informationsbredd

Den bild av omröstningen som massmedierna gav präglades av de olika aspekter och aktörer som lyftes fram. Begreppet aspekt betyder i denna studie den sida eller detalj av folkomröstningen som en artikel eller ett inslag handlar om. Det går att lägga ett mycket stort antal olikartade aspekter på en folkomröstning. De kan röra sig om olika typer av konsekvenser av valutgången, om olika händelser under valkampanjen etc.

En artikel och ett inslag innehöll ofta mer än en aspekt. Det förekom en *huvudaspekt* och *sekundäraspekter*. Huvudaspekt är den aspekt som artikeln eller inslaget vinklades på, d v s det var den sida eller detalj av folkomröstningen som dominerade i rubrik och ingress eller i inslagets påannons och inledning. Sekundära är de övriga aspekter som också förekom i en artikel eller i ett inslag.³ Denna indelning görs i föreliggande studie dels för att se vilka aspekter som över huvud taget förekom i rapporteringen, dels för att se vilka aspekter som medierna förde fram som de väsentligaste eller intressantaste.

Aspekterna berörde inte bara Frankrike och övriga EG-länder utan också i hög grad Sverige och de andra länder som står på tröskeln till EG. Ett medlemsland som särskilt berördes av omröstningen i Frankrike var Danmark, vars position i EG blivit mycket oklar genom danska folkets nej till en europeisk union i folkomröstningen den 2 juni.

Många av de aspekter som togs upp i den svenska nyhetsrapporteringen om folkomröstningen berörde händelser som inträffade före, under och efter folkomröstningen, t ex följande:

Den 1 september varnade den franske premiärministern Pierre Bérégovoy för konsekvenserna av ett franskt nej. Ett sådant skulle skapa valutakaos i hela Europa.

Samma dag förklarade Danmarks utrikesminister Uffe Ellemann-Jensen i en intervju i Financial Times att Danmark skulle genomföra en ny folkomröstning sommaren 1993. Övriga EG-länder skulle därför inte vänta med att ratificera Maastrichtfördraget.

I början av september uttryckte tyska politiker och tidningar oro över den antityska stämning som spred sig i Frankrike under den pågående valkampanjen. Såväl ja- som nej-sidan i Frankrike utmålade Tyskland som ett hot och väckte den gamla tyskskräcken till liv.

Den 3 september sändes en maratondebatt i fransk TV inför folkomröstningen. President Mitterrand svarade på frågor från allmänheten, en handfull inflytelserika publicister

³ Högst fyra sekundäraspekter registrerades per artikel. I några fall har ytterligare aspekter förekommit i artiklarna, men då har de fyra först placerade aspekterna efter huvudaspekten kodats.

riga EG-länder. Denna sänkning gav ökat hopp om seger för den franska ja-sidan.

Den 16 september avslöjades att president Mitterrands operation gällde prostatacancer. Samma dag anklagade ledaren för Nationella Fronten, Jean-Marie Le Pen, Mitterrand för att ha släppt nyheten om sin sjukdom enbart för att stärka ja-sidan inför folkomröstningen.

Den 20 september genomfördes folkomröstningen och ja-sidan vann med drygt två procents marginal.

Veckorna före folkomröstningen drabbades hela Västeuropa av en ovanligt kraftig valutaoro. Marknaden spekulerade i valutor på ett sätt som gjorde att valutasamarbetet mellan de olika västeuropeiska länderna inte längre fungerade. Bland annat tvingades Italien och Spanien devalvera och Storbritannien lämnade tills vidare det monetära samarbetet inom EG och lät pundet flyta. Denna valutaoro skylldes delvis på ovissheten av utgången i den franska folkomröstningen.

Även den svenska kronan utsattes för mycket stark press och riksbanken höjde marginalräntan till rekordhöjder. Just på folkomröstningsdagen presenterade den svenska regeringen och socialdemokraterna tillsammans ett skrispaket för att lugna marknaden och minska attackerna mot den svenska kronan.

Den 21 september möttes EG:s utrikesministrar i New York, där de var för att delta i FN:s generalförsamling. De diskuterade situationen efter folkomröstningen. Samma dag träffades EG:s finansministrar i Washington i samband med Världsbankens sammanträde.

Dagen efter, den 22 september, träffades president Mitterrand och förbundskansler Kohl för att diskutera den uppkomna situationen. Många spekulationer men få fakta kom ut från det mötet.

Utöver dessa händelser förekom många andra aspekter på folkomröstningen. Framför allt handlade de om vilka konsekvenser olika resultat av folkomröstningen kunde tänkas få för till exempel den europeiska unionen, Frankrike, Danmark, Sverige och den ekonomiska utvecklingen.

Sammanlagt lade de svenska medierna hundratals olika aspekter på den franska folkomröstningen. Många likartade aspekter slås därför ihop i denna undersökning för att göra redovisningen av resultaten någorlunda överskådlig.⁴

⁴ Till exempel slås åtskilliga aspekter ihop som hade med president Mitterrands roll att göra. Det gällde hans sjukdom, kraven på hans avgång, hans impopularitet etc. Ytterligare ett skäl till att slå ihop vissa aspekter är att många av dem bara förekom en gång i en eller ett par tidningar. En redovisning och beskrivning av de aspekter som utgör kategorier i analysen finns i appendix. I de följande avsnitten presenteras de vanligaste huvudaspekterna och de vanligaste sekundäraspekterna.

folkomröstningen var huvudaspekt i relativt många artiklar. Dessa artiklar var dock sällan lika stort uppslagna som många artiklar med opinionsläget eller Miterrand som huvudaspekt.

En närmare granskning visar emellertid att tidningarna skiljde sig ganska kraftigt åt med avseende på vilka huvudaspekter som förekom i deras artiklar om den franska folkomröstningen. Opinionsläget utgjorde exempelvis 31 procent av alla huvudaspekter i Länstidningen och 22 procent i Expressen. Samma aspekt utgjorde däremot bara 7 och 8 procent i Aftonbladet respektive Östgöta Correspondenten. (Se vidare appendix!)

Kapplöpningsjournalistik

Under hela september fram till valdagen innehöll tidningarna rapporter om opinionsläget i Frankrike. Denna skapplöpningsjournalistik bestod dels av resultaten från diverse opinionsundersökningar, dels av reportage i vilka reportrarna själva pejlade opinionen inför folkomröstningen.

Många av artiklarna, som presenterade siffror från opinionsundersökningarna, var korta nyhetstexter. En del artiklar slogs dock upp betydligt större. Oftast gällde det i de fall då siffrorna visade att nej-sidan var i ledningen. I vissa fall dramatiserade journalisterna presentationen av opinionsläget. Ett exempel från Expressen (16.9.) illustrerar detta:

Polisen tror att nej-sägarna vinner

"När Frankrikes ledare vill ha reda på vad som verkligen händer i landet vänder man sig till polisen. Det har man gjort nu. Så stor är oron. Polisen, som har stor erfarenhet på området, har gjort breda opinionsundersökningar och pliktskyldigast rapporterat resultatet.

Nej vinner knappt men klart.

Jag understryker att detta med polisen är ett rykte, fast väl underbyggt.

Diskret polisutfrågning av väljarna har förekommit förr och det finns de som anser att polisen är skickligare än de vanliga instituten.

Det förefaller som om reportern ville ge intryck av att det var vanliga polismän, som smög omkring och frågade folk.

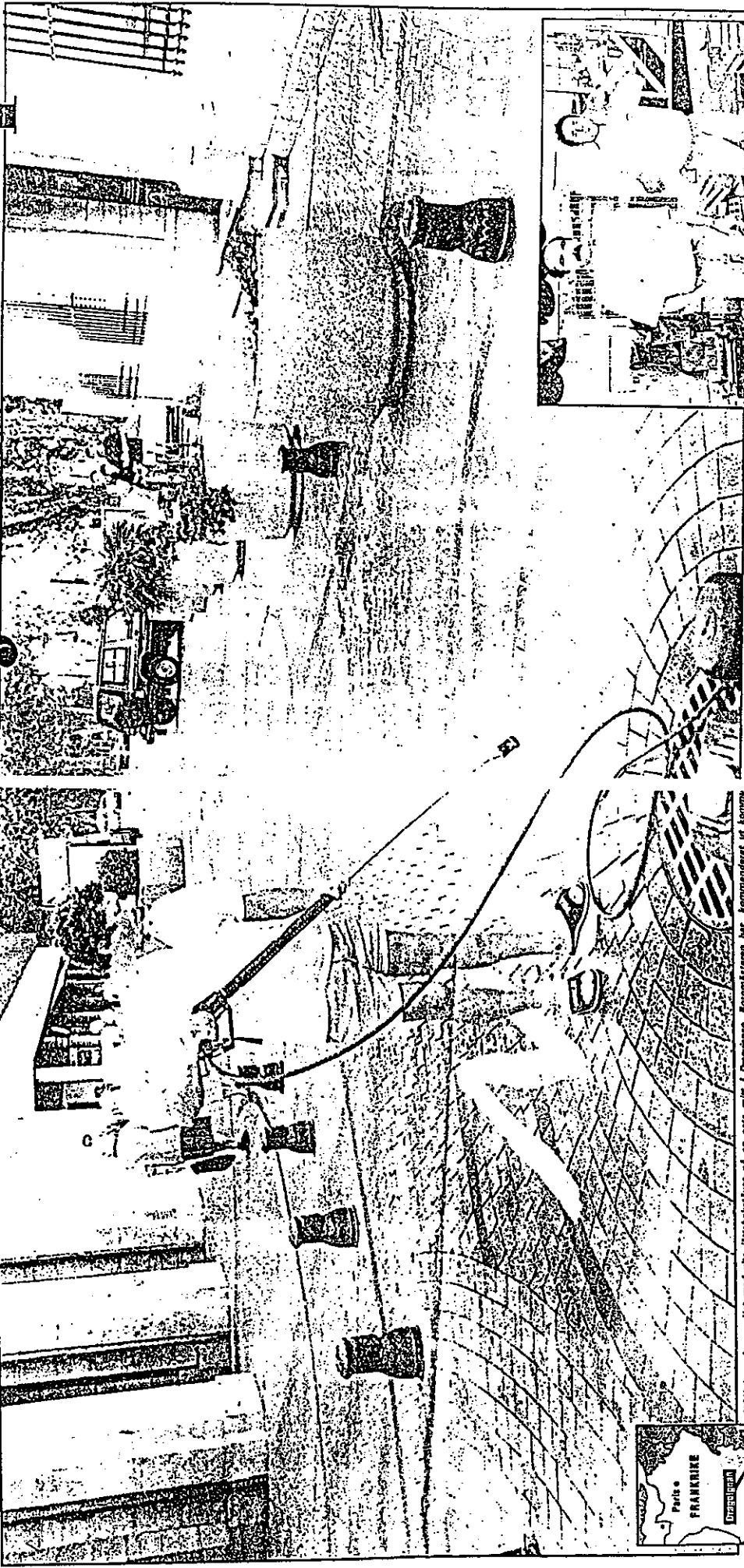
Svenska Dagbladet presenterade också denna undersökning i dramatiska ordalag. Här talades det t ex om "Storebror som George Orwell odödliggjorde."

"Storebror" spår fransk nej-seger

... Läckorna de senaste dagarna gör gällande att nejsidan leder inför söndagens folkomröstning.

De mest tillförlitliga enkäterna anses vara de som härstammar från Renseignements généraux. Det betyder

Gatan röstar nej till Europa

DRAGUIGNAN (Expressen). Vi hade kanske promenerat i de mitter mil till staden när vi upptäckte två kommunalarbetsare. De hade ett stort paket i ryggsäcken och ett stort paket i handen. De hade ett ord som man målat i vita färg på väggen. Det var ordet "NEJ".

DRAGUIGNAN (Expressen). Vi hade kanske promenerat i de mitter mil till staden när vi upptäckte två kommunalarbetsare. De hade ett stort paket i ryggsäcken och ett stort paket i handen. De hade ett ord som man målat i vita färg på väggen. Det var ordet "NEJ".

DRAGUIGNAN (Expressen). Vi hade kanske promenerat i de mitter mil till staden när vi upptäckte två kommunalarbetsare. De hade ett stort paket i ryggsäcken och ett stort paket i handen. De hade ett ord som man målat i vita färg på väggen. Det var ordet "NEJ".

DRAGUIGNAN (Expressen). Vi hade kanske promenerat i de mitter mil till staden när vi upptäckte två kommunalarbetsare. De hade ett stort paket i ryggsäcken och ett stort paket i handen. De hade ett ord som man målat i vita färg på väggen. Det var ordet "NEJ".

Om fem dagar väljer Frankrike fr...

Fem års invandring, som från Nordafrika, Italien, Spanien och andra länder, har gjort att Frankrikes befolkning har ökat betydligt. Detta har lett till en ökad konkurrens på arbetsmarknaden och en ökad social oro. Det är denna oro som utgör bakgrunden till den senaste valrörelsen i Frankrike.

DRAGUIGNAN (Expressen). Vi hade kanske promenerat i de mitter mil till staden när vi upptäckte två kommunalarbetsare. De hade ett stort paket i ryggsäcken och ett stort paket i handen. De hade ett ord som man målat i vita färg på väggen. Det var ordet "NEJ".

DRAGUIGNAN (Expressen). Vi hade kanske promenerat i de mitter mil till staden när vi upptäckte två kommunalarbetsare. De hade ett stort paket i ryggsäcken och ett stort paket i handen. De hade ett ord som man målat i vita färg på väggen. Det var ordet "NEJ".

DRAGUIGNAN (Expressen). Vi hade kanske promenerat i de mitter mil till staden när vi upptäckte två kommunalarbetsare. De hade ett stort paket i ryggsäcken och ett stort paket i handen. De hade ett ord som man målat i vita färg på väggen. Det var ordet "NEJ".

DRAGUIGNAN (Expressen) Vi hade kanske promenerat i de mitter mil till staden när vi upptäckte två kommunalarbetsare. De hade ett stort paket i ryggsäcken och ett stort paket i handen. De hade ett ord som man målat i vita färg på väggen. Det var ordet "NEJ".

And - åt dig också

And är ett av de mest värdefulla djuren i Sverige. Den lever i stora flockar och är mycket utbredd över hela landet. Anden är en viktig del av den svenska naturturismen och är också en viktig del av den svenska kulturarvet.

DRAGUIGNAN (Expressen). Vi hade kanske promenerat i de mitter mil till staden när vi upptäckte två kommunalarbetsare. De hade ett stort paket i ryggsäcken och ett stort paket i handen. De hade ett ord som man målat i vita färg på väggen. Det var ordet "NEJ".

Andersson förklarar i Bryssel

Andersson har varit en viktig politiker i Sverige. Han har varit medlem i riksdagen och har varit en viktig röst i många viktiga beslut. Hans politiska åsikter har varit mycket tydliga och har varit en viktig del av den svenska politiska debatten.

DRAGUIGNAN (Expressen). Vi hade kanske promenerat i de mitter mil till staden när vi upptäckte två kommunalarbetsare. De hade ett stort paket i ryggsäcken och ett stort paket i handen. De hade ett ord som man målat i vita färg på väggen. Det var ordet "NEJ".

Andersson förklarar i Bryssel

Andersson har varit en viktig politiker i Sverige. Han har varit medlem i riksdagen och har varit en viktig röst i många viktiga beslut. Hans politiska åsikter har varit mycket tydliga och har varit en viktig del av den svenska politiska debatten.

DRAGUIGNAN (Expressen). Vi hade kanske promenerat i de mitter mil till staden när vi upptäckte två kommunalarbetsare. De hade ett stort paket i ryggsäcken och ett stort paket i handen. De hade ett ord som man målat i vita färg på väggen. Det var ordet "NEJ".

DRAGUIGNAN (Expressen) Vi hade kanske promenerat i de mitter mil till staden när vi upptäckte två kommunalarbetsare. De hade ett stort paket i ryggsäcken och ett stort paket i handen. De hade ett ord som man målat i vita färg på väggen. Det var ordet "NEJ".

Några dagar efter TV-debatten skrev Ulf Nilson i Expressen en artikel i vilken han påstod att många européer, inte minst intellektuella fransmän, fruktar tyskarna. Rubriken var:

När börjar tyskarna marschera igen?

Artikeln inleddes så här:

När politiker, diplomater, ekonomer, journalister och annat löst folk här ute i Europa tar ett par järn och talar om framtiden är huvudfrågan nästan alltid densamma.

Nämligen:

Vad kommer att hända med Tyskland? Underförstått: När börjar de marschera igen?

...Tyskar, fy faen, säger majoriteten av Frankrikes intellektuella (fast på franska och med många fler och elegantare ord). Tyskarna är otrygga och evigt revanschlystna, på jakt efter lebensraum och nya gaskammare. Ack ja.

Revanschlystna tyskar marscherar igen på jakt efter lebensraum och nya gaskammare. Denna karikatyrmässiga beskrivning var en ovanligt tydlig dramatisering av verkligheten. Och det var reportern själv som tolkade stämningen så bland politiker, diplomater m fl.

Ja- och nej-sidans kampanjer

Även de artiklar som handlade om ja- och nej-sidans kampanjmöten dramatiserades ofta. Göteborgs-Posten var den tidning som mest utförligt refererade ja- och nej-sidans möten. På nästa sida visas hur tidningen presenterade ett av nej-sidans kampanjmöten den 14 september. De ledande EU-motståndarna kallades "de tre musketörerna" vilket onekligen är positivt laddat.

Även ja-sidans kampanj refererades i flera tidningarna. Svenska Dagbladet skrev om Europaminister Guigous besök och valmöte i den lilla staden Epinal, vars borgmästare hette Philippe Séguin, en av nej-sidans ledande personer. Rubriken löd:

Ja-kampanj i fiendeland

omröstningen. Inger Jägerhorn skrev t ex i en analys i Dagens Nyheter på valdagen:

Valutakaoset förekom fransmännen

När fransmännen stoppar ned sin röstsedel med OUI eller NON till den europeiska unionen i valurnan är det en megahändelse, väntad, fruktad, övertolkad, delvis överspelad redan i förväg. Det som fransmännen egentligen skulle rösta om finns knappast kvar som alternativ.

Aftonbladet och iDAG var inne på samma linje:

Dagen då Europatanken slaktades (AB 17.9.)

Betydelseöst val om ett dödförklarat avtal (iDAG 19.9.)

Aftonbladet hade emellertid inte bestämt sig definitivt för vad valet betydde, vilket framgick av det mittuppslag som publicerades på valdagen och som visas på nästa sida. Av rubriken att dömma var inte valet avgjort på förhand. Olle Svenning skrev bl a så här:

Ett "nej" äventyrar den inre marknaden, främjar nationell rivalitet istället för det samarbete som kan skapa tillväxt...

Röstar fransmännen ja kan man se inledningen till ett europeiskt nybygge...

På samma uppslag fanns en annan artikel skriven av en annan medarbetare, Lena Mellin. Hon tycktes ha en annan uppfattning om omröstningen:

Det spelar sannolikt ingen större roll om Frankrike röstar ja eller nej. Planerna på att bilda en ekonomisk och politisk union i Europa har redan rubbats.

Liksom Aftonbladet och Olle Svenning satsade Expressen och Ulf Nilson på att skapa spänning inför folkomröstningen genom att påstå att den hade avgörande betydelse. I Expressen rubricerades Ulf Nilsons analys på följande sätt:

IDAG AVGÖRS EUROPAS ÖDE

I artikeln redogjorde Nilson dels för vad ett nej skulle få för konsekvenser på kort sikt, på mellanlång sikt och på lång sikt, dels för vad ett ja skulle få för konsekvenser under samma tidsperioder.

Särskilt kvällstidningarna var snabba med att dra dramatiska och definitiva slutsatser av enskilda händelser. Samtidigt var de emellertid angelägna om att upprätthålla intresset

Europas framtid

Ett "nej" rör inte Sverige

Det spelar sannolikt ingen större roll om Frankrike röstar ja eller nej.

Planerna på att bilda en ekonomisk och politisk union i Europa har redan rubbats.

Och Sveriges eventuella medlemskap är förseurat.

Den 1 juni tycktes Europas framtid säkert utstakad. Genom att knyta samman ekonomierna och utöka det politiska samarbetet skulle länderna länkas samman. Krig skulle bli omöjliga och det tidigare så splittrade Europa skulle bli en slagkraftig motpart till Nordamerika och Ostanien.

Sedan dess har det mesta ha gått i kras. Och det kraschade redan föredagens folkomröstning i Frankrike.

Unionstanken i graven

Omröstningen som skulle avgöra unionsfördragets framtid kan bli bekräftelsen på att unionstanken gått i graven, tillfälligt eller för all framtid.

För problemen är många, oerhört många.

Hittills har bara tre av EG:s tolv länder sagt ja till den Europeiska unionen. Det lilla, lilla Luxemburg, stödmotagaren Irland och problembarret Grekland som knappast klarar sig utan EG:s mycket generösa bistånd.

Ett medlemsland, Danmark, har sagt nej. Bara det skulle egentligen räcka för att stoppa unionen eftersom det krävs en underskrift av alla tolv medlemmarna.

Inte godkänt av de stora

Inget av de tongivande länderna i EG har ännu ratificerat avtalet. I både Tyskland och England är nej-opinionen högröstad och premiärminister John Major har antytt att han tänker skjuta upp parlamentsomröstningen en gång till.

EG har inte heller lyckats få slut på det blo-

digaste kriget i Europa på 50 år, kriget mellan de gamla jugoslaviska delrepublikerna. Trots oerhörda ansträngningar pågår det hittills årlånga kriget in på EG:s knutar.

Men när historien skrivs kan det visa sig att det var den senaste veckans händelser som sköt unionstanken i sank.

En helt avgörande del av unionsplanerna är nämligen den ekonomiska unionen och den gemensamma valutan ecu. Den ekonomiska unionen tycks nu vara mycket avlägsen.

Valutakrisen dålig inledning

På en vecka har tio EG-valutor devalverats, engelska pund, spanska pesetas och italienska lire. En vecka tidigare devalverades den finska marken. Portugisiska escudos och franska franc är i farozonen.

Sådana exempelösa ekonomiska konvulsioner är ingen fruktbar inledning på marschen mot en ekonomisk union. Att starka Tyskland dessutom kritiseras av de andra för att förvärra situationen genom sin höga ränta gör unionstanken ännu mindre trolig.

Just nu är det oerhört svårt att sja om EG:s framtid. EG:s utrikesminister möts redan på måndag i Washington. Förbundskansler Helmut Kohl har krävt ett extra toppmöte för att reda ut begreppen.

Svenska planen torpederad

För Sverige är spelat sannolikt inte utgången av den franska folkomröstningen någon större roll.

Den svenska planen på att vara medlem redan 1995 torpederades i praktiken redan när Danmark sade nej. Sedan dess har läget försämrats ytterligare. Både den inhemska och europeiska ekonomiska krisen ställer till problem.

Lena Mellin

Så kan du följa omröstningen

Flera av TV-kanalerna bevakar den franska folkomröstningen om Maastrichtfördraget i kväll med extrasändningar.

Kanal 1: 0.00-0.15 Extra Aktuell

TV 2: 23.05-23.15 Rapport Special

Danska TV 1: 21.00-21.30 Ja eller nej till EU. 22.40-23.00 forts.

Franska TV 5: Direktsändning från klockan 20.00 med ett kortare avbrott. Forsätter in på småttimmarna med politiska analyser och kommentarer.

CNN: Nyhetssändningar varje hel och halv timme.

P 1: 20.15-22.15 ca Ja eller nej till EU. Programledare Kerstin Brostrand och John Christinsson.

EU-tanken redan havererat och att omröstningen inget betyder. Hur som helst, Europa håller andan inför rösträkningen. Mycket av den senaste tiden valutaoro sätts i samband med omröstningen.

Foto: C MAZIERES

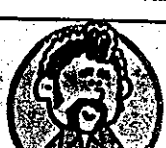
Irland
Attacker mot pundalet. Ja till unionen.

Italien
Devalverat med 7%. Unionsbeslut sent i höst.

Luxemburg
Stabil ekonomi. Ja till unionen.

Portugal
Attacker mot escudos. Unionsbeslut i höst.

Spanän
Devalverat med 5%. Unionsbeslut i november.

Storbritannien
Stark ekonomi. Unionsbeslut i november.

På valdagen skrev Olle Svenning i Aftonbladet:

Ett nej innebär att ingen med minsta sinne för realism kan tro på ett möjligt medlemskap för Sverige — medlemskap i vad?

Om fransmännen röstar ja kan Sverige integreras, men utan fullvärdigt medlemskap.

Dagen efter omröstningen konstaterade Aftonbladet följande:

Omöjligt för Sverige att bli medlem redan 1995

Frankrikes halvhjärtade stöd för EU är ur svensk synpunkt den sämsta möjliga. Nu vet ingen hur EG:s framtid kommer att gestalta sig. Konsekvensen blir att den svenska folkomröstningen skjuts på framtiden, medlemskap 1995 är uteslutet.

Inger Jägerhorn skrev samma dag i Dagens Nyheter att valutgången gav den svenska ja-sidan en svårare sits genom att den uppkomna situationen var så kolossalt osäker. Också i Sydsvenska Dagbladet och Göteborgs-Posten var kommentarerna på nyhetsplats pessimistiska i fråga om Sveriges möjligheter att komma med i EG som planerat. Enligt Sydsvenska Dagbladet skulle Sveriges EG-inträde försenas tre år medan Göteborgs-Posten påstod att Sverige "med all säkerhet inte kan bli medlem förrän tidigast 1998."

I Svenska Dagbladet uttryckte emellertid Ulf Dinkelspiel den 22 september optimismen:

"Franskt ja till EU gynnar Sverige"

I artikeln förklarade Dinkelspiel att han nu räknade med att Sverige blir medlem i EG 1995 som planerat.

Valet och valresultatet

Valresultatet eller de första prognoserna utgjorde givetvis huvudaspekt i tidningarna dagen efter omröstningen. Presentationen av valresultatet var emellertid varierande. De flesta morgontidningarna konstaterade i sina rubriker att ja-sidan vann en knapp seger:

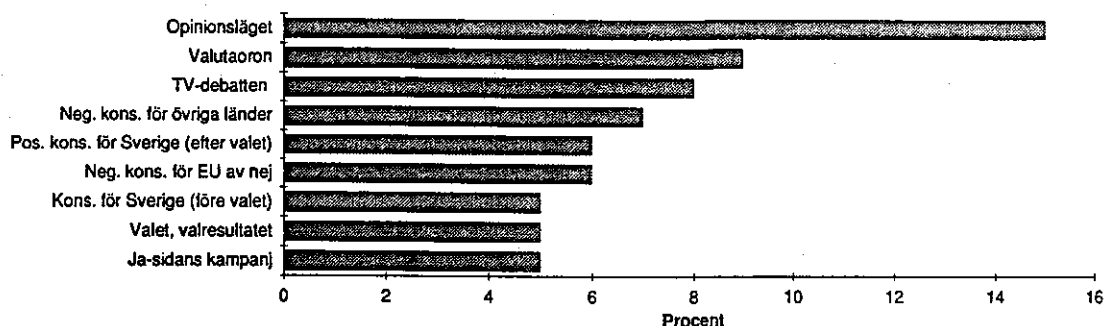
**Svagt franskt ja
till Maastrichtavtalet (ÖP)**

JA MOT KNAPP SEGER (G-P)

Knapp seger för ja-sidan (SDS)

Dagens Nyheter och Länstidningen konstaterade rakt att ja-sidan vann:

Vanligaste huvudaspekter i TV:s nyhetsprogram

Opinionsläget var den i särklass vanligaste huvudaspekten i TV:s nyhetsprogram. Den huvudaspekten förekom i vart femte inslag om folkomröstningen i Aktuellt. Ofta bestod dessa inslag av intervjuer med mannen på gatan. Minst vanlig var den i TV4-Nyheter-na, där den utgjorde 10 procent av huvudaspekterna.

TV:s nyhetsprogram framhöll också som huvudaspekt vilka negativa följder folkomröstningen kunde få och fick för andra länder. Även den aspekten handlade i stor utsträckning om opinionen. Den beskrev exempelvis hur opinionen i Storbritannien och Tyskland blev alltmer negativ till Maastrichtfördraget. Det starka motståndet mot EU i Frankrike —och Danmark— sades stimulera motståndarna även i en del av de andra EG-länderna.

Valutaoron var den näst vanligaste huvudaspekten i TV:s nyhetsinslag om folkomröstningen. Rapport hade störst andel inslag med valutaoron som huvudaspekt, TV4-Nyheter-na hade minst. TV4-Nyheter-na hade i stället konsekvenser för Sverige och ekonomiska konsekvenser som huvudaspekter i en större andel av inslagen än vad de övriga programmen har.

Den direktsända TV-debatt i vilken president Mitterrand deltog den 3 september rönt också relativt stor uppmärksamhet, framför allt i TV4-Nyheter-na. TV-debatten förekom som huvudaspekt i minst ett inslag i varje nyhetsprogram. I Aktuellt ansågs den ha en avgörande betydelse för valutgången:

I kväll hålls en avgörande Europadebatt i fransk TV. Ska president Mitterrand kunna övertyga fransmännen om att rösta ja till Maastricht? (Aktuellt 3.9.)

Samtliga nyhetsprogram framhöll vid något tillfälle att ett franskt nej i folkomröstningen skulle betyda döden för Maastrichtfördraget. I övrigt var emellertid rapporteringen i TV-nyheter-na föga spekulativ. Den var i stället i mycket hög grad refererande. I TV:s nyhetsprogram förekom inga aspekter som inte också fanns med i tidningarna och som redan redan exemplifierats i föregående avsnitt.

-EG:s kris är värre än någon kunnat vänta.

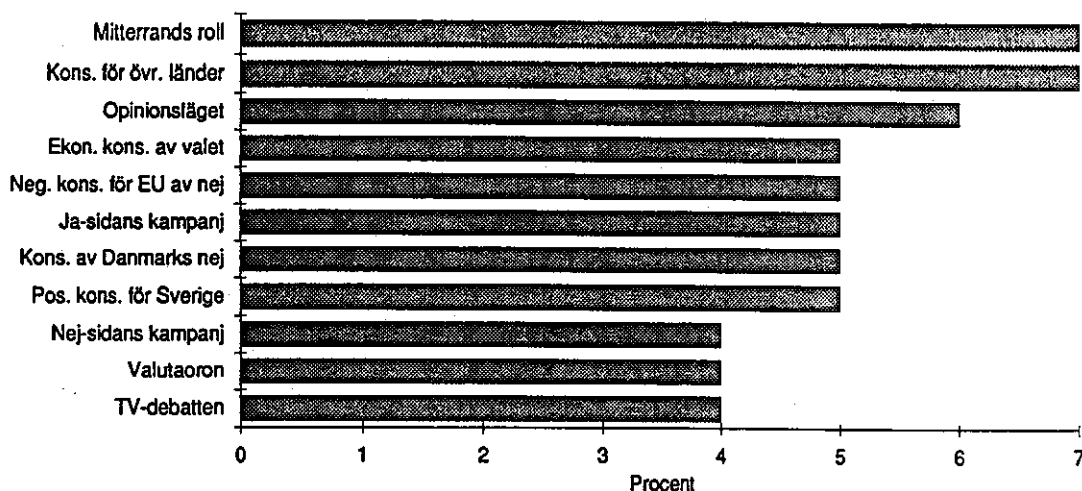
I inslaget framhölls bl a att motståndet mot EU var starkt även i en del andra medlemsstater och att monetära samarbetet då fungerade illa.

Liksom i TV-nyheterna förekom inte Mitterrands roll som huvudaspekt i Morgonekot. Däri skiljde sig programmet avsevärt från dagspressen.

Sekundäraspekter i den svenska dagspressen

En övervägande del av artiklarna och inslagen om den franska folkomröstningen innehöll två eller flera aspekter. De vanligaste sekundäraspekterna i dagspressen redovisas i diagrammet här nedan. I de därpå följande avsnitten visas på motsvarande vis de vanligaste sekundäraspekterna i TV- och radionyheter.

Vanligaste sekundäraspekter i den svenska dagspressen

Negativa konsekvenser för andra länder av den franska folkomröstningen var den vanligaste sekundäraspekten tillsammans med aspekten Mitterrands roll i dagspressens rapportering om folkomröstningen. Aspekten negativa konsekvenser för andra länder var inte särskilt vanlig som huvudaspekt men den fanns ändå med i åtskilliga artiklar. Vanligast var förutsägelsen att det skulle bli utomordentligt svårt att få genom Maastrichtfördraget även i Storbritannien och i en del andra länder. Till och med tyskarna rapporterades bli alltmer kritiska till tanken på en europeisk union.

Konsekvens av Danmarks nej var inte heller så vanlig som huvudaspekt i dagspressen men förekom ofta som sekundäraspekt. Den gick i flera fall ut på att danskarnas nej "väckte" människorna i de övriga EG-länderna och visade att det inte var omöjligt att gå

Mitterrands roll förekom inte som huvudaspekt i TV-nyheternas inslag om den franska folkomröstningen, men var däremot relativt ofta sekundäraspekt i de tre nyhetsprogrammen. Dessutom uppmärksammade de den valdebatt i fransk TV i vilken president Mitterrand var huvudperson.

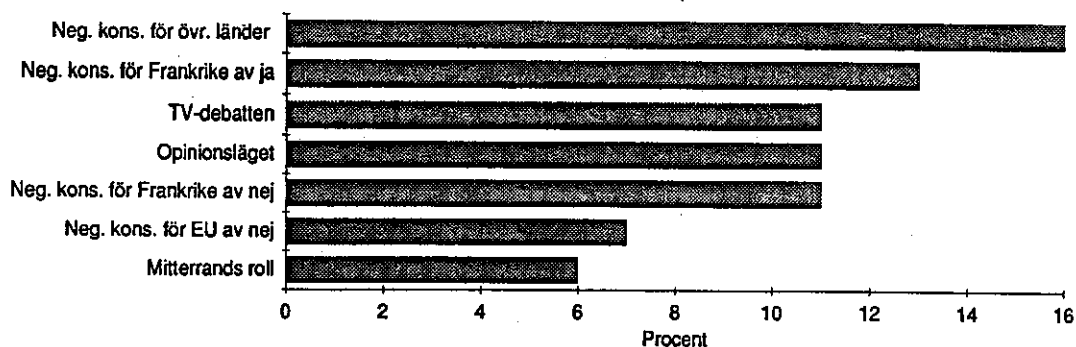
Nyhetsprogrammen i TV visade, till skillnad från huvuddelen av de undersökta svenska tidningarna, ett minimalt intresse för Danmark. Av de tre programmen var det endast Aktuellt som berörde konsekvenserna av Danmarks nej till EU. Däremot rapporterade TV-nyheterna i flera fall om Storbritanniens agerande i samband med den franska folkomröstningen. Storbritannien var ordförandeland i EG under andra halvåret 1992 och hade därmed ett ansvar för att lotsa Maastrichtavtalet i hamn.

Dagspressen och TV-programmen var tämligen lika med avseende på vilka sekundäraspekter som var vanligast i rapporteringen om den franska folkomröstningen. De tre vanligaste sekundäraspekterna i TV-nyheterna var också de vanligaste i dagspressen, fastän i omvänd ordning.

Sekundäraspekter i Morgonekot

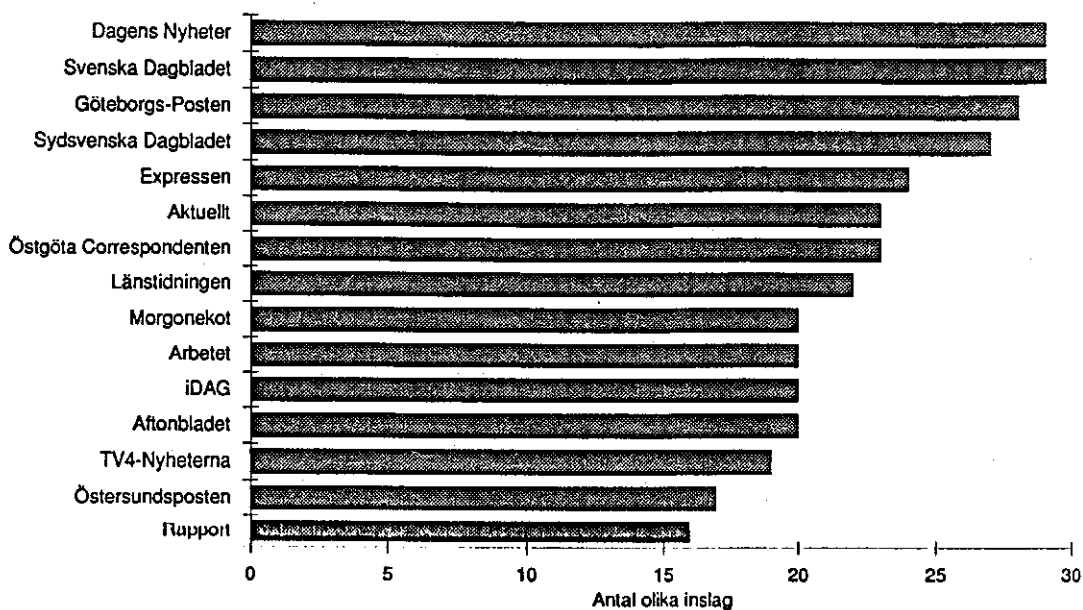
Även i Morgonekots inslag om den franska folkomröstningen ryms åtskilliga sekundäraspekter. Vilka som var de vanligaste framgår av diagrammet här nedan.

Vanligaste sekundäraspekter i Morgonekot

I Morgonekot var den vanligaste sekundäraspekten konsekvenser för övriga länder. Därefter följde de båda aspekterna negativa konsekvenser för Frankrike av ja-seger och av nej-seger. De båda utgjorde i det närmaste en fjärdedel av samtliga sekundäraspekter i Morgonekots rapportering om den franska folkomröstningen. De negativa konsekvenserna för Frankrike av en ja-seger bestod i flera fall av varningar för Maastrichtfördragets följder.

Informationsbredd

Staplarna visar hur många olika aspekter av den franska folkomröstningen som presenteras i de olika medierna under september 1992.

Anmärkningsvärt är att Rapport, som har den största publiken, hade minst inslag och minst informationsbredd i sin rapportering om den franska folkomröstningen. Rapport tog i sin rapportering bara upp drygt hälften av de aspekter, som i övrigt var tämligen vanliga i nyheterna om folkomröstningen i Frankrike.

TV4-Nyheternas och Morgonkots rapportering var betydligt bredare än Rapports, vilket innebär att de hade samma informationsbredd som Aftonbladet, iDAG och Arbetet.

Aktuellt var det TV-program som hade den största informationsbredden. Det innebar att programmet i det avseendet var i paritet med kvällstidningen Expressen och landsortstidningen Östgöta Correspondenten.

Tre tidningars rapportering stod i särklass

De tre stora morgontidningarna Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter och Göteborgs-Posten hade den största informationsbredden i rapporteringen om den franska folkomröstningen. De stod i en klass för sig i fråga om den mängd olika aspekter av folkomröstningen som de tog upp.

Minst var informationsbredden i de båda TV-programmen Rapport och TV4-Nyheterna

Aktörer i nyheterna

Till bilden av folkomröstningen hör också vilka aktörer som fick framträda.¹⁰ Medierna kan gynna eller missgynna aktörer på olika sätt exempelvis genom det utrymme medierna tillhandahåller eller om det som sägs om aktören är positivt eller negativt. Aktörer är i den här undersökningen dels de som utför något och är i centrum för uppmärksamheten, dels de som utsätts för någonting och som på så vis intar någon form av huvudroll i texten. I det senare fallet handlar det egentligen om ett indirekt aktörsskap.¹¹

Aktörer i den svenska dagspressen

I diagrammet på nästa sida visas hur ofta de olika aktörerna förekom i de svenska dagstidningarnas rapportering om den franska folkomröstningen.¹²

Den franska folkomröstningen var inte alls bara en fransk angelägenhet. Det framgick av de huvud- och sekundäraspekter som togs upp i rapporteringen. Det framgick även tydligt av vilka aktörer som framträdde. Hälften av aktörerna var inte franska i artiklarna om omröstningen. Danska, tyska, brittiska och svenska aktörer spelade, liksom EG:s olika organ, en omfattande roll i de svenska dagspressens rapportering om den franska folkomröstningen.

Ja-politiker, EG och dess organ, Danmark och danskarna samt president Mitterrand var de vanligaste aktörerna i den svenska dagspressens rapportering om den franska folkomröstningen. Mitterrand var den absolut vanligaste enskilde personen i rapporteringen

¹⁰ Det är inte självklart hur begreppet "aktör" skall definieras. I den här undersökningen omfattar begreppet aktör bl a huvudpersonerna i artiklarna och inslagen. De var allt från president Mitterrand och andra franska eller utländska politiker till mannen på gatan som gav sin syn på den förestående folkomröstningen. Men som aktörer räknades även kollektiv som den franska väljarkåren, fransmännen, EG, ja- och nej-sidan, de politiska partierna samt enskilda nationer som Frankrike, Danmark, Tyskland osv.

¹¹ Högst sex aktörer kodades per artikel. I några fall fanns det fler aktörer i en text. Då kodades de sex mest dominerande. Det blev i praktiken oftast de sex som nämndes först i texten.

¹² För att göra framställningen någorlunda överskådlig har åtskilliga aktörer slagits samman till större kategorier. Många aktörer förekom bara vid något enstaka tillfälle och det förefaller onödigt att redovisa dessa enstaka inslag i materialet. Men även ja-politiker och nej-politiker består av en sammanslagning av flera olika politiker, som var och en för sig uppträdde relativt ofta i artiklarna och i inslagen. Inte heller här förefaller det emellertid ge något direkt mervärde att redovisa dem separat. Det intressanta är att notera om ja-sidans eller nej-sidans politiker sammantaget på något sätt gynnades i fråga om uppmärksamhet i de svenska medierna. I appendix beskrivs och definieras de olika kategorierna av aktörer.

François Mitterrand: Jag tänker inte avgå (17.9)

Mitterrand uppmanas avgå (29.9.)

Maastrichtavtalet kom ofta i skymundan för spekulationerna om Mitterrands avgång och för hans sjukdom. Inte bara i Östgöta-Correspondenten utan även i de övriga tidningarna. I Sydsvenska Dagbladet presenterades t ex följande nyhet den 17 september:

Slagsmål nära i EU-debatt

Med nöd och näppe undveks handgemäng i en direktsänd debatt om Maastrichtavtalet i franskt TV sent på onsdagskvällen. Bråket började när högerextremisten Jean-Marie Le Pen sade att president Mitterrands prostataoperation var en "politisk kupp" med avsikt att vinna undersåtarnas sympati och därmed stärka ja-sidan.

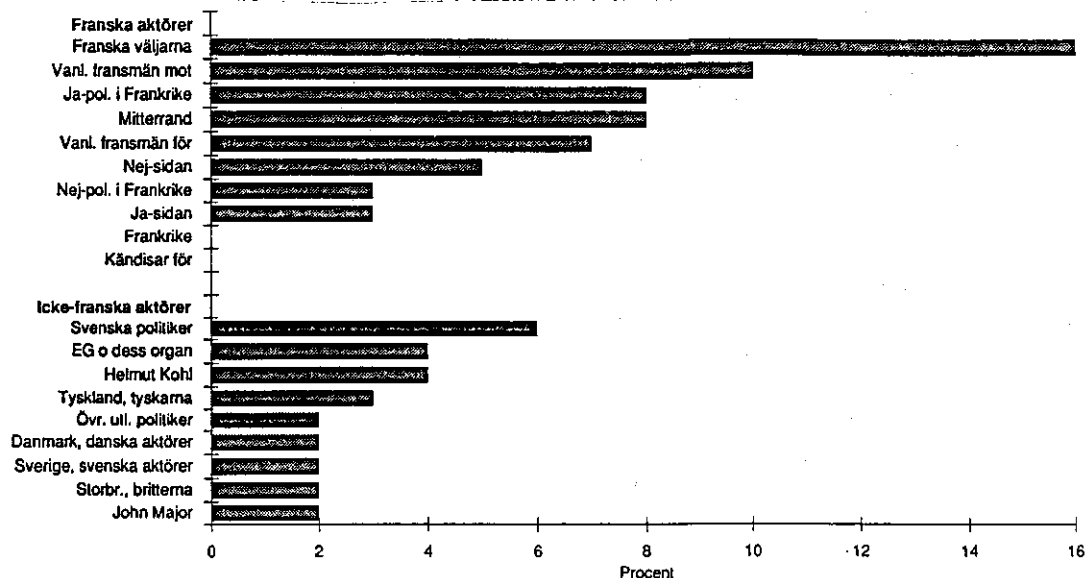
Mitterrand framställdes synnerligen negativt i rapporteringen om folkomröstningen. Arbetet publicerade t ex en TT-text den 4 september (se nästa sida) som påstod att franska folket skulle rösta ja med stor majoritet om president Mitterrand bestämde sig för att avgå efter omröstningen.

Det var bara i samband med att hans prostatacancer tillkännagavs, som en viss sympati mötte honom. Men även den blandades med misstankar om att tillkännagivandet av sjukdomen var ett led i ett taktiskt spel inför omröstningen. Svenska Dagbladet kallade Mitterrands sjukdom "prostatafaktor" som kunde påverka utgången av omröstningen.

Ja-sidans främste företrädare utsattes således i huvudsak för negativ kritik i den svenska nyhetsrapporteringen. Ingen annan aktör på ja- eller nej-sidan beskrevs så negativt. Nej-sidans aktörer förekom inte lika ofta i rapporteringen som ja-sidans, men när de framträdde var det sällan i negativa sammanhang. Nej-sidans tre ledande aktörer kallades "de tre musketörerna" och beskrevs i allmänhet i positiva ordalag (Se exempel på sidan 40). Även ledaren för Nationella Fronten, Jean-Marie Le Pen, slapp den hårda kritik som Mitterrand utsattes för. Å andra sidan nämndes Le Pen och hans kampanj oftast långt ner i artiklarna och i de flesta fallen även kortfattat.

Svenska politiker framträdde tämligen ofta i artiklarna om den franska folkomröstningen. Det gällde framför allt statsminister Carl Bildt som deltog i ett möte som ja-sidan i Frankrike arrangerade. Dessutom deltog han vid den stora regeringskonferensen i Bath. Även Sveriges Europaminister Ulf Dinkelspiel och oppositionsledaren Ingvar Carlsson var aktörer i en del artiklar, i vilka de bl a uttalade sig om tänkbara konsekvenser för Sverige av utgången i den franska folkomröstningen.

Aktörer i TV- nyheterna

ningen. Motsvarande siffra var 9 procent för dagspressen. Rapport var det TV-program som innehöll flest intervjuer med mannen på gatan.

Av ja- och nej-förespråkarnas totala aktörsframträdanden svarade ja-förespråkarna för 58 procent i TV:s nyhetsinslag om den franska folkomröstningen. Det innebär att de dominerade i betydligt mindre utsträckning än i den svenska dagspressen. Framför allt förekom ja-politikerna (exklusive president Mitterrand) i avsevärt mindre omfattning i TV-nyheterna än i dagspressen. Överhuvudtaget utgjorde de franska politikerna en mindre andel av aktörerna i TV:s folkomröstningsrapportering än vad de gjorde i den svenska dagspressen. Det var således ovanligt att tittarna fick ta del av vilka argument huvudrollsinnehavarna i den franska valkampanjen framförde för och mot EU.

Danmark och danska politiker utgjorde tillsammans med EG och dess olika organ, sex procent av aktörerna i TV-nyheterna om den franska folkomröstningen. Det var anmärkningsvärt lite framför allt med tanke på vilken roll Danmark spelade i EU-frågan 1992. I dagspressen utgjorde dessa aktörer tillsammans 16 procent.

Antalet aktörer i TV:s nyhetsinslag om den franska folkomröstningen var i stort sett detsamma som i den svenska kvällspressen. I Rapport och TV4-Nyheterna förekom drygt 70 aktörer medan Aktuellts inslag om folkomröstningen inrymde 100 aktörer.

Aktörer i Morgonekot

Av diagrammet på nästa sida framgår att de aktörer som förekom i Morgonekots rapportering om den franska folkomröstningen skiljde sig avsevärt från aktörerna i TV-ny

omröstningen. Framför allt Morgonekot, men även TV-nyheterna, fokuserade mer på franska aktörer av olika slag än vad dagspressen gjorde. Tidningarnas rapportering om folkomröstningen bestod till hälften av icke-franska aktörer. Till viss del berodde det antagligen på att tidningarna publicerade mer bakgrunds- och analyserande material i vilka folkomröstningens konsekvenser för t ex andra länder behandlades. Det föreföll också som om särskilt de större dagstidningarna mer intresserade sig för såväl Danmark och danska aktörer som för EG och dess olika organ, exempelvis Ministerrådet och Kommissionen än vad Ekots och TV:s nyheter gjorde.

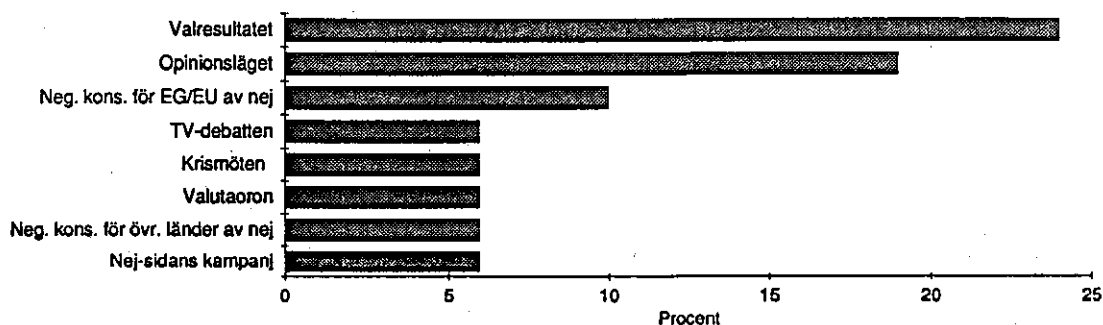
Morgonekot och TV nyhetsprogram skiljde sig inte bara från dagstidningarna utan också i betydande grad från varandra med avseende på vilka aktörer som släpptes fram i rapporteringen. Som nämnts utgjorde vanliga människor och den franska väljarkåren en dryg tredjedel av samtliga aktörer i TV-inslagen om folkomröstningen medan de enbart utgjorde 10 procent i Ekot.

I Ekot dominerade i stället de franska politikerna. Ja-sidans — exklusive president Mitterrand — och nej-sidans företrädare utgjorde en lika stor andel av aktörerna i Morgonekot medan ja-sidans företrädare var betydligt vanligare än nej-sidans i TV-nyheterna och framför allt i dagspressen. Genom att i så hög grad fokusera rapporteringen på politiker gjorde Ekots inslag om folkomröstningen ett mer officiellt intryck än framför allt TV:s inslag och kvällspressens artiklar.

Folkomröstningen på första sidan

Mer än hälften av förstasidesartiklarna om den franska folkomröstningen förekom i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet (jmf tabell s. 19). Diagrammet här nedan visar de vanligaste huvudaspekterna på förstasidorna i svensk dagspress.

Vanligaste huvudaspekter på förstasidorna

Staplarna visar hur stor andel av samtliga huvudaspekter på förstasidorna som de vanligaste aspekterna utgjorde.

Förstasidesartiklarna speglade, som sig bör, i stort de huvudaspekter som fanns på tidningarnas insidor. I ett par avseenden avvek de emellertid. För det första framhävdes de negativa aspekterna än mer på förstasidorna än på insidorna, vilket exemplifieras längre fram. För det andra var valresultatet den vanligaste aspekten på förstasidorna. Det var en aspekt som av naturliga skäl endast förekom en eller möjligen två dagar efter valet och därför inte kunde utgöra så stor andel av aspekterna i de totala rapporteringen om folkomröstningen. Däremot var valresultatet en viktig nyhet och fick därför stort genomslag på förstasidorna. Här nedan följer exempel på hur folkomröstningen presenterades på tidningarnas förstasidor.

De flesta tidningarna hade med åtminstone en första prognos av valutgången dagen efter valet. Expressen och Aftonbladet nämnde däremot inte valutgången på sina förstasidor.

Rubriken på Sydsvenska Dagbladets förstasida dagen efter valet löd:

Drömmen om unionen överlevde

Pufftexten var lång och innehöll kommentarer till valet av franske kulturministern Jack Lang, NF-ledaren Jean-Marie Le Pen, EG-kommissionens president Jaques Delors, tyske förbundskanslern Helmut Kohl och svenska Industriförbundets VD, Magnus Lemmel. Alla utom Le Pen uttryckte lättnad över resultatet.

"Maastricht- avtalet är dött"

Det kvittar om fransmännen säger ja eller nej till unionen i morgon, skriver iDAG:s Jan-Olof Bengtsson.

Resultatet av folkomröstningen skulle således sakna betydelse, enligt tidningens utsände medarbetare. Även Dagens Nyheter är dagen före folkomröstningen pessimistisk beträffande Maastrichtfördragets framtid:

Maastricht nära kollaps

"Frankrike, Tyskland och Italien krävde på fredagen att EG sammankallar ett extra toppmöte för att diskutera utfallet av den franska folkomröstningen om Maastrichtavtalet.

Betydelsen av den franska folkomröstningen på söndag har efter de senaste dagarnas valutakris minskat betydligt. För att Maastricht inte ska kollapsa krävs ett rungande ja i folkomröstningen, skriver DN:s Bjarne Stenquist.

Ingen inom EG har heller ännu någon klar idé om hur man politiskt ska komma runt Danmarks nej."

Överhuvudtaget gav Dagens Nyheter's första sida en mycket negativ bild av Maastrichtavtalet och dess möjligheter att nå framgång i den franska folkomröstningen. Pessimismen om Maastrichtavtalets framtid var påtaglig på tidningens första sida även efter folkomröstningen.

I Svenska Dagbladets förstasidesartiklar dominerade också pessimistiska tongångar i fråga om Maastrichtfördragets framtid. Den 22 september fanns på tidningens första sida följande artikel om situationen efter den franska folkomröstningen. Den var tvåspaltig och hade rubriken:

Öppen revolt hotar Major Franskt ja väger lätt

Texten handlade bl a om att John Major stod inför en öppen revolt inom Torypartiet. Dessutom nämndes att i Frankrike tycktes det som om ja-sidan dagen efter valet drabbats av eftertankens kranka blekhet. Och medan Frankrike slickade sina sår såg Tyskland det som sin uppgift att öka takten i den europeiska integrationen.

Även den 23 september fanns en artikel om problem efter omröstningen på Svenska Dagbladets första sida. Rubriken löd:

Uppslitande strid inom EG Storbritannien motarbetas

Huvudaspekter i TV-och radionyheterernas löpsedlar

Cirka 40 procent av Rapports och Aktuellt's inslag om den franska folkomröstningen presenterades i programmens löpsedlar. Däremot förekom folkomröstningen endast vid något enstaka tillfälle i TV4-Nyheterernas löpsedlar, vilket är anmärkningsvärt. Folkomröstningen i Frankrike måste rimligtvis ha betraktats som en viktig nyhet även på TV4:s nyhetsredaktion. Den enda tänkbara förklaringen är att redaktionen ansåg att folkomröstningen i Frankrike inte var tillräckligt intressant för att locka tittare.

De vanligaste aspekterna i de inslag som var med i löpsedlarna visas i tabellen nedan.

Vanligaste aspekter i TV-nyheterernas löpsedlar

Aspekt	Andel
Opinionsläget	19
TV-debatten	12
Valresultatet	12
Kons. för Sverige	12
Neg. kons. för EU	12

Opinionsläget var den vanligaste aspekten i TV-nyheterernas löpsedlar, vilket var en naturligt följd av att en så stor andel av nyhetsinslagen om den franska folkomröstningen handlade om detta. TV-debatten, valresultatet, konsekvenser för Sverige och konsekvenser för EU förekom i vardera två löpsedlar. Valresultatet var huvudaspekt i såväl Rapports som Aktuellt's sändning på valdagen. Däremot fanns den aspekten inte med i TV4-Nyheterernas programlöpsedel.

Rapports löpsedelsinslag om opinionsläget framhöll att Ja-sidan hade en knapp ledning. I Aktuellt's båda löpsedelsinslag om opinionsläget var i det ena fallet Nej-sidan i ledning medan opinionen var oviss i det andra fallet.

Rapport och Aktuellt presenterade i sina löpsedlar också ett inslag vardera om vad som skulle hända med Sveriges EG-förhandlingar ifall fransmännen röstade nej till Maastrichtfördraget.

Morgonekot presenterade drygt hälften av inslagen om den franska folkomröstningen i sina löpsedlar. Endast två aspekter förekom mer än en gång och det var TV-debatten samt negativa konsekvenser för EU. Det betyder samtidigt att fler aspekter av folkomröstningen fanns med i Ekots löpsedlar än i TV-nyheterernas. Vad det berodde på är oklart. Det kan vara så att Ekot normalt sett presenterar en större andel av sina nyhetsinslag i löpsedeln än vad de tre nyhetsprogrammen i TV gör.

Svenska politiker var näst vanligaste bildmotiv i rapporteringen om den franska folkomröstningen. De var betydligt vanligare på bild än som aktörer i artiklarna om folkomröstningen. Tre politiker dominerade denna kategori, nämligen statsminister Carl Bildt, Europaminister Ulf Dinkelspiel och oppositionsledaren Ingvar Carlsson. Dessa svenska politiker var de allra vanligaste motiven i Expressens artiklar om den franska folkomröstningen.

Att svenska politiker var motiv så ofta måste berott dels på tillgången till bilder på svenska politiker, dels på att tidningarna medvetet strävade efter att publicera för läsaren igenkännbara motiv på bilderna.

Bildmotiv i TV-nyheterna

Nyhetsförmedlingen i TV bygger naturligtvis på bilder. I TV är antagligen bilder också viktigare än texter för den uppfattning av personer, institutioner, händelser och förhållanden i verkligheten som den genomsnittlige tittaren formar, även om det vanligen är texterna som innehåller de informativa kärnbudskapen.⁵

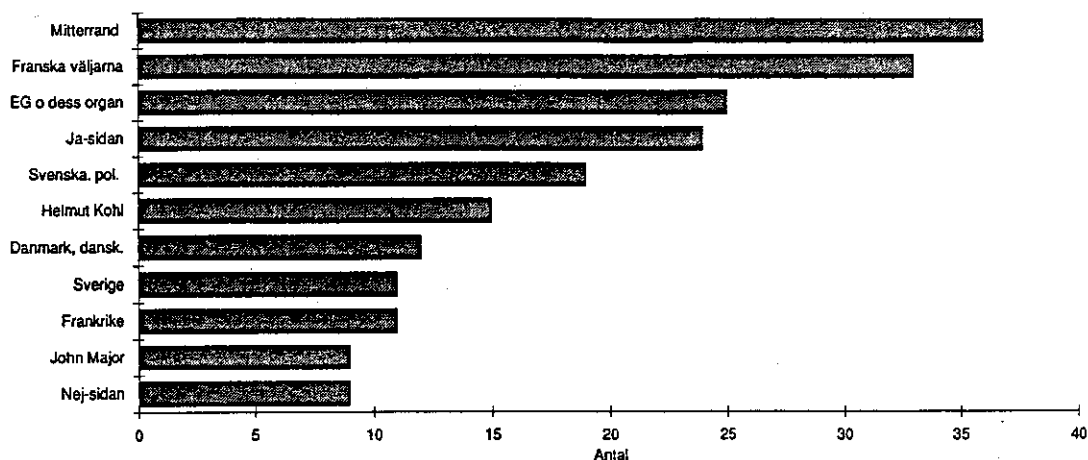
TV:s problem är att många händelser och skeenden inte är lätta att fånga på bild. Politiska förslag eller beslut är exempel på företeelser som kan vara svåra att bildsätta. Tillgången till bilder kan ibland avgöra om en nyhet skall bli ett inslag eller inte i TV-nyheterna eller avgöra vilka aspekter av en händelse som presenteras. På nästa sida visas de vanligaste motiven i TV-nyheternas inslag om den franska folkomröstningen.

För att bildsätta den franska folkomröstningen använde TV sig ofta av enklast tänkbara lösningar. Det fanns i huvudsak två enkla sätt att skaffa bilder till nyhetsinslagen om folkomröstningen. Det ena var att filma korrespondenten, när denne rapporterade, vilket var en mycket vanlig bildlösning i rapporteringen om den franska folkomröstningen. Den andra enkla bildlösningen var att ge sig ut på gatan och filma vanliga människor som fick uttala sig inför folkomröstningen. Den möjligheten utnyttjades också mycket flitigt. Vanliga fransmän, dvs mannen på gatan utgjorde en fjärdedel av alla bildaktörer i TV:s nyhetsprogram. De förekom betydligt oftare på bild än de franska politikerna, inklusive president Mitterrand.

Strävan att finna enkla bildlösningar genom att gå ut på gatan bidrog också till att TV-nyheterna betonade opinionen inför den franska folkomröstningen i betydligt större utsträckning än vad dagspressen gjorde. Särskilt vanlig var mannen på gatan i Aktuellt och Rapport medan reportern var det vanligaste bildmotivet i TV4-Nyheterna.

⁵ Hvitfelt, H. 1989:147 och 149.

Vanligaste rubrikaktörer i den svenska dagspressen

Diagrammet visar hur många gånger de olika aktörerna förekom sammanlagt i dagstidningarnas rubriker.

President Mitterrand var den vanligaste aktören i de svenska dagstidningarnas rubriker till artiklarna om omröstningen. Han och de franska väljarna var de enda aktörer som fanns med i rubriker i samtliga tidningar och tillsammans utgjorde de en fjärdedel av samtliga aktörer i de undersökta artiklarna.

Rubrikinnehållet speglade långt ifrån alltid artikelinnehållet. T ex var franska politiker för Maastrichtavtalet de vanligaste aktörerna i artiklarna om den franska folkomröstningen, men de var ovanliga som rubrikaktörer. Förklaringen är antagligen att de flesta franska politikernas namn ansågs vara okända för de svenska läsarna och därför undveks i rubrikerna.

Ja-sidan och nej-sidan som kollektiva begrepp var ungefär lika vanliga som aktörer i artiklarna om folkomröstningen, men i rubrikerna förekom ja-sidan nästan tre gånger så ofta som nej-sidan. Det var ytterligare ett exempel på att rubrikinnehållet avvek från artikelinnehållet i fråga om aktörer. Förklaringen kan knappast vara någon annan än att artiklarna om valkampanjen oftast vinklades på ja-sidans kampanj medan nej-sidan fanns med längre ner i artiklarna.

Förbundskansler Helmut Kohl var en betydligt mer framträdande aktör i rubrikerna än den brittiske premiärministern John Major. Detta understryker den tidigare gjorda iakttagelsen att den svenska dagspressen alltmer riktar sitt intresse mot Tyskland jämfört med vad den gjorde för fyra-fem år sedan. Samtidigt har Storbritanniens roll tonats ner.

De flesta metaforen var emellertid hämtade från idrottsvärlden. De flesta idrottsmetaforerna förekom i Expressen och Svenska Dagbladet, bl a dessa:

Ska han putta in oss i EUropa?

Kohl räddade på mållinjen

I Svenska Dagbladet fanns bl a dessa:

Franska börser vill se nästa drag

Risk EG får A-lag och B-lag

Även i övriga tidningar förekom ibland idrottsmetaforer i rubrikerna till artiklarna om folkomröstningen t ex följande:

Dött lopp mellan ja och nej (DN)

Den svenske entusiasterna hoppas på slör (G-P)

Hvitfelt tar ordet kris som exempel på ett konnotationsrikt ord som används så ofta att dess betydelse har tunnats ut. Ordet var också mycket vanligt i samband med den franska folkomröstningen. EG-ledarna kunde under september månad inte träffas utan att tidningarna talar om krismöte:

Den enda tidningen som konsekvent undvek ordet kris i sina rubriker om folkomröstningen var Svenska Dagbladet, som formulerade rubrikerna så här i stället:

Även Kohl vill ha extra EG-toppmöte

Kohl på blyttbesök hos Mitterrand

Vissa metaforer såsom dött lopp, tungviktare och nästa drag var talande och kunde knappast sägas lura läsarna. Värre var det framför allt med en del av krigstermerna. De förekom i såväl morgon- som kvällstidningarna. Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet föreföll dock medvetet undvika uttryck som "slåss" respektive "kris".

Ett ordval som innebär överdrifter och dramatisering är så etablerat inom journalistiken att det förmodligen inte går att undvika. Syftet är gott, nämligen att väcka publikens intresse. Betydligt värre är det med rena felaktigheter i rubrikerna. Då förvirrar och vilseleder presentationen läsarna i stället för att informera. De mest uppenbara felaktigheterna om den franska folkomröstningen fanns i de små landsortstidningarnas rubriker.

Östersundsposten publicerade t ex dessa rubriker:

Danskarna ska EG-rösta en gång till

våld i stället för om en folkomröstning i en politisk fråga. Rubriker som "Han har Europas öde i sina händer" gav intryck av att Europa höll på att gå under, vilket knappast var en korrekt bild av omröstningens betydelse.

En del rubriker — främst i de mindre landsortstidningarna — var direkt felaktiga, vilket uppenbarligen berodde på att redigerarna var okunniga. De blandade t ex samman EG och EU, vilket måste förvirra läsarna.

ningen påminde om Dagens Nyheter även med avseende på andel text och illustrationer.

Hälften av artiklarna i de nordiska morgontidningarna utanför Sverige var 60 spaltcentimeter eller kortare medan en fjärdedel var längre än 100 spaltcentimeter. Det var nästan exakt samma fördelning som i Stockholms morgontidningar (jmf diagram s.15). Detta vittnar om att artiklarna om folkomröstningen slogs upp ungefär lika stort och att värderingen av folkomröstningen därmed tycks ha varit tämligen likartad i den svenska och i den övriga nordiska huvudstadspressen.

Däremot var det en viss skillnad i artikellängd mellan de stockholmska tabloiderna och de övriga nordiska ländernas tabloider. Artiklarna om folkomröstningen var i genomsnitt längre i Expressen än i de övriga tidningarna. De i genomsnitt kortaste artiklarna om folkomröstningen fanns i Verdens Gang.

Bild- och rubrikstorlek antyder vilket nyhetsvärde redaktionen anser att en artikel har. Storleken på bilderna i de nordiska morgontidningarna utanför Sverige var i genomsnitt något mindre än bilderna i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet.

Aftenposten var den nordiska tidning utanför Sverige, som hade de i genomsnitt bredaste rubrikerna. Den hade samma genomsnittliga bredd på rubrikerna om den franska folkomröstningen som Dagens Nyheter. De båda tabloiderna Ekstra Bladet och Verdens Gang hade däremot avsevärt smalare rubriker än Stockholms båda tabloider. Varken Ekstra Bladet eller Verdens Gang publicerade någon artikel om den franska folkomröstningen med rubrik över hela mittuppslaget, något som både Expressen och Aftonbladet gjorde. Det skulle kunna tyda på en viss skillnad i nyhetsvärdering, men förklaringen kan lika väl vara att tidningarna har olika layoutprinciper.

De nordiska storstadstidningarna utanför Sverige skiljde sig kraftigt åt vad gäller uppslagning av den franska folkomröstningen på förstasidorna, vilket framgår av tabellen nedan.

Folkomröstningen på icke svenska nordiska tidningars förstasidor

Tidning	Antal puffar	Spcm	Antal bilder	Bildstorlek
Politiken	8	347	3	75
Aftenposten	1	115	1	83
Hufvudstadsbladet	9	822	7	433
Ekstra Bladet	1	140	1	140
Verdens Gang	1	150	1	150

Mest anmärkningsvärt är att Hufvudstadsbladet ägnade mycket större utrymme åt den franska folkomröstningen på sin första sida än vad alla andra svenska och nordiska tid-

Av de nordiska morgontidningarna utanför Sverige var Aftenposten den enda som innehöll lika stor andel förklarande artiklar som Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Politiken hade en betydligt *mindre andel* men hade likväl praktiskt taget *lika många* förklarande artiklar som Svenska Dagbladet, den svenska tidning som innehöll flest förklarande artiklar.

Skillnaderna i artikeltyper var mycket stor mellan de svenska kvällstidningarna och de icke svenska nordiska tabloiderna. Tio procent av artiklarna i de båda sistnämnda var förklarande/fördjupande medan motsvarande siffra för Expressen och Aftonbladet var 38 respektive 46 procent.

Detta skulle kunna tyda på att den svenska storstadspresen hade större ambition att ge bakgrunder samt analysera och kommentera skeendet än vad storstadstidningarna i övriga nordiska länder hade.²

De nordiska tidningarna utanför Sverige illustrerade i större omfattning sina artiklar om den franska folkomröstningen med fotografier än vad den svenska pressen gjorde. I Verdens Gang, Ekstra Bladet och Hufvudstadsbladet utgjorde fotografierna mellan 91 och 100 procent av illustrationerna. Endast Politiken använde grafik i ungefär samma omfattning som Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet men använde betydligt färre teckningar och kartor än de båda svenska tidningarna.

Det senare vittnar om att Stockholmstidningarna i högre grad än sina nordiska kollegor strävade efter att förklara sammanhang med hjälp av illustrationer. Det styrker intrycket att den svenska dagspressen, jämfört med de övriga nordiska ländernas tidningar, hade en större ambition att förklara folkomröstningen för läsarna.

Opinionsläget vanligast i den nordiska dagspressen

De vanligaste huvudaspekterna i Stockholmspressen var i tur och ordning opinionsläget, Mitterrands roll, valutaoron, ja-sidans valkampanj, krismöten, negativa konsekvenser för EU (efter valet) samt TV-debatten och positiva konsekvenser för Sverige (jmf tabell i appendix).

Som framgår av diagrammet på nästa sida var opinionsläget den vanligaste huvudaspekten även i den nordiska dagspressen utanför Sverige. Näst vanligaste huvudaspekt i den icke svenska nordiska pressen var valutaoron. Framför allt ägnade Hufvudstads-

² I det här sammanhanget måste dock påpekas att jämförelsen med de danska tidningarna haltar något. En trolig förklaring till att de båda danska tidningarna innehöll en jämförelsevis liten andel förklarande artiklar var att de säkert förklarade mycket om EU och Maastrichtfördraget i samband med den danska folkomröstningen den 2 juni. Under knappt fem månaders tid före folkomröstningen i Danmark publicerade Politiken 1 240 artiklar och Ekstra Bladet 378 artiklar om EG/EU (Siune, Svensen och Tonsgaard 1992:30-33).

En självklar skillnad mellan Stockholmstidningarna och de övriga nordiska tidningarna var att de förstnämnda oftare tog upp konsekvenser av folkomröstningen för Sverige än vad de övriga nordiska ländernas press gjorde. Den nationella vinklingen var däremot ovanlig i de norska och finska tidningarna, vilket innebar att konsekvenser för Norge och Finland inte alls var huvudaspekter i samma utsträckning som konsekvenser för Sverige var i den stockholmska dagspressen och konsekvenser för Danmark i den danska pressen.

Informationsbredd

Den norska tabloiden *Verdens Gang* och finländska *Hufvudstadsbladet* var de nordiska tidningar som uppvisade den största informationsbredden. 27 aspekter behandlades av de båda tidningarna i 34 respektive 41 artiklar medan danska *Politiken*, som publicerade 86 artiklar om folkomröstningen, behandlade 26 av de 30 aspekter, som utgjorde kategorier i denna undersökning. *Aftenposten* tog upp 24 aspekter.

Detta visar att *Verdens Gangs* rapportering om folkomröstningen var betydligt mer varierad än de svenska tabloidernas. *Ekstra Bladet* hade däremot mindre informationsbredd än samtliga svenska tidningar med undantag av *Östersundsposten*, vilket är märkligt med tanke på att tidningen ges ut i ett EG-land.

De stockholmska morgontidningarna hade en större informationsbredd i sin rapportering om den franska folkomröstningen än de övriga nordiska morgontidningarna hade. *Aftonbladet* och *Expressen* placerade sig i det avseendet mellan *Verdens Gang* och *Ekstra Bladet*. Detta tyder på att de stockholmska tidningarna hade en något högre ambition än de övriga nordiska tidningarna att informera brett om den franska folkomröstningen. Denna ambition visade sig också i att samtliga Stockholmstidningar — även tabloiderna — innehöll en betydande del förklarande/fördjupande artiklar.

Aktörer i nordiska dagstidningar utanför Sverige

Franska aktörer utgjorde en betydligt mindre andel i de icke svenska nordiska tidningarnas rapportering om folkomröstningen än i Stockholmstidningarna. Franska aktörer utgjorde 48 och 43 procent i *Dagens Nyheter* respektive *Svenska Dagbladet* medan de endast utgjorde mellan 30 och 36 procent i de övriga nordiska ländernas tidningar. Förhållandet var likartat i tabloiderna. De franska aktörerna var betydligt vanligare i *Expressen* och *Aftonbladet* än i *Verdens Gang* och *Ekstra Bladet*. Framför allt verkade intresset för franska politiker, inklusive president Mitterrand, vara betydligt mindre i Köpenhamns, Oslos och Helsingfors' tidningar än i Stockholms.

I gengäld innehöll de nordiska tidningarna utanför Sverige en betydligt större andel nationella aktörer än vad de svenska tidningarna gjorde. Svenska aktörer utgjorde 7 procent av samtliga aktörer i den svenska dagspressen (12 procent i *Expressen*) medan

Vanligaste huvudaspekter i de icke svenska nordiska dagstidningarnas förstasidesartiklar om folkomröstningen

Aspekt	Andel
Valutaoron	25
Valresultatet	20
Neg. kons. av valet för Danmark	15
Opinionsläget	15

Tabellen visar att fyra aspekter utgjorde 75 procent av de huvudaspekter som vid något tillfälle förekom på de fem icke svenska nordiska tidningarnas förstasidor. En närmare granskning visar att den vanligaste huvudaspekten, valutaoron i Europa, endast fanns med på Hufvudstadsbladets förstasida. Hälften av huvudaspekterna i förstasidesartiklarna i den tidningen utgjordes av valutaoron. Det framgår t ex av följande rubriker till artiklarna på tidningens förstasida:

**Tyska rättebeslutet
väcker oro och misstro**

**"Svarta onsdagen" — svårt
bakslag för EG:s planer**

**Pundet ut ur
EG:s valutasystem**

**Marknaderna avvaktar
franska omröstningen**

Politikens första sida innehöll nästan lika många artiklar om folkomröstningen som Hufvudstadsbladet, men de var inte alls lika stort uppslagna. Huvudaspekten i Politikens förstasidesartiklar var i två fall opinionsläget i Frankrike. Än vanligare var emellertid aspekten konsekvenser för Danmark av folkomröstningen i Frankrike. Följande rubriker ger en uppfattning om förstasidesartiklarnas innehåll:

Danmark mister indflydelse

Artikeln handlade om vad som skulle hända ifall fransmännen sade ja till Maastrichtavtalet. Efter fransmännens ja till avtalet fanns följande sexspaltiga rubrik på första sidan:

**EF-union i stå
efter fransk oui**

Dansk krav efter afstemningen — England indkalder til topmøde

<p>HÅNDBALL</p> <p>SVENSKEN SOM SATSER 500 %</p> <p>Alan Fransen, Rune-Ingeger, ● SIDE 26</p>	<p>ISHOCKEY</p> <p>DAHLSTROM BANKET INN 5 MAL</p> <p>Ole Eide/ Dahlstrom ● SIDE 24 og 25</p>	<p>FOTBALL</p> <p>VIKINGS NYE SVEIS</p> <p>Arbeidsutvikling i øst, Erik Pedersen, Seri ny serie, (L. Korte (Rv.) og Gam- mer Anns (L.A.) jubler over seieren mot Molde i Stavanger. ● SIDE 27</p>
---	--	--

VG

JA
til mer
KAOS

■ Med hårlin margin -
50,82 mot 49,18 prosent - sa
franskmennene JA - til mer kaos om
EFs utvikling. At en av Europas største na-
sjoner dette seg i to, betyr at Maastricht-avtalen i sin
opprinnelige form er død. Ingen vet hvor velen går videre.
● SIDE 2, 3, 4, 5, 6, 7 og 8

nordiska tidningarna än vad Miterrand var. I den svenska dagspressen var det tvärtom. En annan skillnad mellan den stockholmska och övriga nordiska dagspressen var att vanliga fransmän för Maastrichtavtalet förekom oftare i de övriga nordiska tidningarnas bilder än vanliga fransmän mot Maastrichtavtalet. I de svenska tidningarna var det även i detta fall tvärtom.

Franska kändisar för Maastrichtavtalet förekom mycket sparsamt på bilder i de icke svenska nordiska tidningarna medan de däremot var den sjätte aktörsgruppen i den svenska dagspressen. Framför allt var de franska kändisarna vanliga i den svenska storstadspressens bilder.

Svenska pressens rapportering var jämförelsevis bra

De danska tidningarna Politiken och Ekstra Bladet ägnade större utrymme (i spaltcentimeter räknat) åt den franska folkomröstningen än de andra morgon- respektive tabloiderna i Norden. Det är naturligt med tanke om att Danmark är med i EG och i högre grad än de övriga nordiska länderna berördes av valutgången i Frankrike. Märkligt är däremot att norska Verdens Gang innehöll avsevärt fler artiklar än Ekstra Bladet.

De båda danska tidningarna skildrade folkomröstningen ur ett mer nationellt perspektiv än de övriga nordiska tidningarna. Det innebar att danska aktörer var vanligare än andra aktörer i den danska pressen och det innebar även att konsekvenser av Danmarks nej till Maastrichtavtalet och konsekvenser för Danmark av folkomröstningen var de vanligaste aspekterna.

Finska Hufvudstadsbladet liknade med avseende på utrymme och antal artiklar om folkomröstningen Aftenposten och Dagens Nyheter. Tidningen betonade emellertid delvis andra aspekter och framhöll andra aktörer än de övriga tidningarna. Framför allt framhävde Hufvudstadsbladet valutaoran i Europa, vilket möjligen kan förklaras mot bakgrund av de ekonomiska problem som drabbat Finland under de senaste två åren.

De båda norska tidningarna hade opinionsläget som särklassigt vanligast huvudaspekt. I övrigt framhölls ingen aspekt i särskilt hög grad. Detsamma gällde för övrigt aktörer. Det innebar att informationsbredden var stor, särskilt i Verdens Gang, som innehöll fler aspekter om folkomröstningen än någon annan nordisk tidning utanför Sverige.

En av frågeställningarna i denna undersökning är hur den svenska dagspressens rapportering var i förhållande till de övriga nordiska tidningarnas. Resultaten visar att de stockholmska tidningarnas rapportering stod sig väl i en jämförelse med tidningar som utkommer i övriga nordiska huvudstäder.

Stockholmstidningarna föreföll värdera nyheterna om folkomröstningen i Frankrike högre än övriga nordiska tidningar att dömma av uppslagningen av nyheterna. Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet publicerade visserligen betydligt färre artiklar än Politiken, men slog i gengäld upp dem mycket större. Såväl Dagens Nyheter som Svenska

Slutsatser

Inför en kommande folkomröstning om ett svenskt EG-medlemskap är det angeläget att analysera vilken information medborgarna i Sverige får om EG/EU. Det är främst därför som denna och två tidigare undersökningar gjorts om svenska massmediers rapportering om EG-frågor.

Ett återkommande resultat i denna undersökning är att medborgarnas tillgång till EG-information via dagspressen i mycket hög grad är beroende på var i landet de bor. Stockholmare, som läser Dagens Nyheter eller Svenska Dagbladet, får flera gånger mer information om EG/EU än vad de flesta övriga svenskar får genom sina lokala tidningar. Det är säkert oundvikligt att små lokala tidningar innehåller mindre utrikesnyheter än storstadstidningarna. Det problematiska är att lokaltidningarna även innehåller mindre information om konsekvenserna för Sverige och svenskarna av det som händer utomlands och framför allt av vad som händer i EG/EU. Det är olyckligt eftersom alla svenskar över 18 år — oavsett var de bor i landet — i en folkomröstning förväntas ta ställning till frågan om ett svenskt medlemskap i EG/EU.

Detta vore inget större problem om TV och radio förmådde att ge en bredare och mer fördjupad information om EG/EU än vad de gör. Men så länge exempelvis Rapport ger mindre information om vad som händer i EG än vad exempelvis Östersundsposten och Länstidningen gör, kan inte det programmet utjämna de informationsklyftor som uppstår mellan läsarna av storstads- och landsortspress.

Vissa landsortstidningar är dock väl medvetna om betydelsen av att informera sina läsare om EG. En av dessa är Östgöta Correspondenten, som framstod som en av de mest informativa tidningarna i fråga om den franska folkomröstningen.

Högt nyhetsvärde

Den franska folkomröstningen hade generellt ett högt nyhetsvärde. På en månad publicerade t ex Göteborgs-Posten nästan lika många artiklar om folkomröstningen — och betydligt större uppslag — som tidningen gjorde om hela EG under två kvartal 1988-89. Östgöta Correspondenten publicerade fler artiklar om folkomröstningen i september 1992 än vad Hallandsposten gjorde om EG under samma halvår 1988-89.

Artiklarna om folkomröstningen var genomgående stort uppslag och illustrerades ofta med stora bilder. Den franska folkomröstningens nyhetsvärde var högt av flera skäl. Den uppfyllde de flesta av de kriterier som skapar nyhetsvärde. För det första kunde resultatet av omröstningen påverka hela Europa i åtskilliga avseenden. Den var med andra ord en viktig händelse. För det andra var ovissheten stor, dvs det fanns ett stort spänningsmoment. För det tredje innehöll nyhetsartiklarna och inslagen redogörelser för vilka effekter folkomröstningsresultatet kunde få för Sverige och svenskarna. Det gjordes alltså klart att folkomröstningen i Frankrike verkligen betydde något även för Sve-

Det krävs nämligen fullständig enighet i EG när det gäller att ta in nya medlemsstater i gemenskapen.

Bred rapportering

Genom de tre stora morgontidningarna Svenska Dagbladet, Göteborgs-Posten och Dagens Nyheter fick läsaren en bred bild av den franska folkomröstningen. Dessa tidningar belyste ett stort antal aspekter

Men även tabloiden Expressen och landsortstidningen Östgöta Correspondenten gav en tämligen bred bild av omröstningen, bredare respektive lika bred som Aktuellt, vilket var det nyhetsprogram som gav den bredaste bilden av folkomröstningen.³

Anmärkningsvärt är att Rapport, som har den största publiken av de undersökta medierna, hade den minst utförliga bilden av den franska folkomröstningen. I det programmet belystes bara drygt hälften så många aspekter som i storstädernas morgontidningar.

De franska aktörerna var helt naturligt i övervikt i rapporteringen om folkomröstningen, men det var intressant att notera att Tyskland och förbundskansler Helmut Kohl spelade en avsevärt mer framträdande roll i den här rapporteringen än vad de gjorde i rapporteringen från EG 1988-89 (jmf Wallin 1991). I stället var Storbritanniens och dess premiärministers roll nerotonad. På så vis gav mediernas rapportering en mer realistisk bild av EG-verkligheten än den gjorde för fyra-fem år sedan.

Det väsentligaste var emellertid inte vad som stod i tidningarna eller sades i inslagen, det väsentligaste var vad som uppmärksammades av publiken. Som redan nämnts var artiklarna ofta jämförelsevis stort uppslagna. Störst var de i Expressen, som visade upp de i genomsnitt största rubrikerna och bilderna. Layouten och rubrikerna var ofta mycket slagkraftiga. Det gällde för övrigt även i viss mån Aftonbladet.

Expressen mest svensk

Framför allt Expressens artiklar hade ett svenskt perspektiv. Tidningens reportrar — främst Ulf Nilson — vände sig ofta direkt till läsarna. Han samtalade med läsarna. Han uttryckte sig enkelt och det krävdes inga stora förkunskaper för att förstå vad det handlade om.

TV:s och radions nyhetsprogram belyste inte bara färre aspekter än de flesta tidningarna, deras inslag var också så korta att de sällan blev förklarande eller fördjupande på

³ Med reservation för att endast en Eko-sändning är undersökt. Morgonekot var dock den sändning som innehöll flest inslag om den franska folkomröstningen. Det är emellertid inte helt säkert att den sändningen därför gav en bredare bild av folkomröstningen än lunch- och kvällseket.

Det kanske viktigaste resultatet av den här undersökningen är ändå att karaktären på EG-rapporteringen i den svenska dagspressen förändrats till det bättre sedan 1988-89. Då var det ovanligt med artiklar som redogjorde för vilka konsekvenser skeendet inom EG kunde få för Sverige och svenska folket och det var även ovanligt med bakgrundsartiklar som förklarade varför EG agerade som den gjorde. Rapporteringen om den franska folkomröstningen skedde däremot ofta ur ett svenskt perspektiv och förklaringar/fördjupningar var också ett återkommande inslag i rapporteringen.

Appendix

Tidningar, politisk färg samt upplaga¹

<u>Tidning</u>	<u>Pol. färg</u>	<u>Upplaga vard.</u>	<u>Upplaga sönd.</u>
Dagens Nyheter (DN) ²	oberoende	389 904	441 178
Svenska Dagbladet (SvD)	obunden mod.	215 491	228 030
Göteborgs-Posten (G-P)	liberal	276 248	312 020
Arbetet (Arb)	socialdem.	110 026	100 289
Sydsvenska Dagbladet (SDS)	liberal	118 162	140 721
Expressen (Expr)	liberal	555 065	640 617
Aftonbladet (AB)	socialdem.	374 536	441 178
iDAG	liberal	188 321	260 970
Östgöta-Correspondenten (ÖC)	liberal	67 705	-
Länstidningen, Östersund (LT)	socialdem.	29 904	-
Östersunds-Posten (ÖP)	centerpartistisk	29 800	-
Danmark			
Politiken (Pol)	oberoende	150 776	195 832
Ekstra Bladet (EB)	ober. sociallib.	202 000	180 000
Norge			
Aftenposten (AfP)	ober. konserv.	267 278	-
Verdens Gang (VG)	oberoende	367 000	215 000
Finland			
Hufvudstadsbladet (HB)	oberoende	67 230 ³	70 200

¹ Upplagorna gäller första halvåret 1992 för de svenska tidningarna och siffrorna är hämtade från TS. Upplagesiffrorna för de nordiska tidningarna är från 1989-90 och är hämtade ut Massmedia 1991.

² Förkortningarna inom parentes kommer i fortsättningen att användas i tabellerna.

³ Hufvudstadsbladets vardagsupplaga gäller 1992. Uppgiften är hämtad ur Massmedia 1993.

den svenska valutan och tvingade upp det svenska ränteläget.

15. Maastrichtavtalet. Beskriver innehållet av själva avtalet. Denna aspekt inrymmer också ett fåtal artiklar med historisk tillbakablick.

Aspekter efter folkomröstningen

16. Valet och valresultatet. Denna aspekt handlar om valdeltagande och om resultatet av omröstningen.

17. Negativa konsekvenser för EU/Maastrichtavtalet. Aspektens huvudbudskap var att Maastrichtfördraget är dött, trots ja-segern. Denna betraktades som för knapp, särskilt som Danmark redan röstat nej.

18. Negativa konsekvenser för Sverige. Denna aspekt handlar om vilka problem som folkomröstningsresultatet i Frankrike kunde ställa till för Sverige. De flesta artiklarna på detta tema berörde Sveriges kommande förhandlingar om medlemskap i EG, vilka skulle kunna försenas.

19. Negativa konsekvenser för Frankrike. Aspekten tar upp splittringen mellan olika befolkningsgrupper och inom de politiska partierna.

20. Negativa konsekvenser för Danmark. Danmark tvingades söka nya lösningar på sin position i EG/EU.

21. Negativa konsekvenser för övriga länder. Även i andra länder växte nu oppositionen mot Maastrichtfördraget. Schweiz var besviket över att det blev ja i Frankrike etc. Den brittiska regeringen var djupt splittrad i EU-frågan.

22. Positiva konsekvenser för EU/Maastricht. Denna aspekt innebär att ratificeringen av Maastrichtfördraget kan gå vidare. EG/EU skall dessutom förbättras. Det talades om att EG skulle bli öppnare och mer demokratiskt.

23. Positiva konsekvenser för Sverige. Denna aspekt handlar främst om att det nu finns förutsättningar för att Sveriges förhandlingar om medlemskap i EG kunde komma igång utan försening. Till denna aspekt hör också spekulationerna om att EG skulle komma att delas in i ett ekonomiskt A- och B-lag och att det fanns goda chanser för Sverige att hamna i A-laget.

24. Positiva konsekvenser för Frankrike. Finns med i undersökningen som motvikt mot de negativa konsekvenserna men det förekom praktiskt taget inga artiklar med denna aspekt.

25. Positiva konsekvenser för Danmark. Den här aspekten handlar bl a om att Danmark genom resultatet i den franska folkomröstningen fick ett utmärkt förhandlingsläge. Nu förstod de övriga EG-länderna danskarnas nej till den europeiska unionen.

26. Ekonomiska konsekvenser av folkomröstningen. Denna aspekt handlar bl a om fortsatt oro på valutamarknaden. Jakten på svaga valutor fortsatte. Valutgången gjorde marknaden än osäkrare.

27. Stor osäkerhet efter valet. Denna aspekt inrymmer alla påståenden om den allmän-

Huvudaspekter i den svenska dagspressen

Huvudaspekt	DN	SvD	G-P	Arb.	SDS	Expr.	AB	iDAG	LT	ÖP	ÖC	Totalt	Antal
Före omröstningen:													
	Andel i procent												
Opinionsläget	10	9	10	17	14	22	7	11	31	15	8	12	38
Mitterrands roll	10	5	-	9	6	6	7	-	-	-	17	5	17
TV-debatten etc,	2	4	4	4	-	-	7	-	8	8	4	3	10
Nej-sidans kampanj	-	2	10	4	3	-	7	5	8	-	-	3	11
Ja-sidans kampanj	7	2	10	-	-	6	7	11	-	-	-	4	13
Pos. kons. för EU av ja	2	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	1	2
Neg. kons. för EU av nej	-	5	-	9	6	-	7	11	8	8	8	4	14
Kons. för Sverige	-	2	2	-	3	6	-	-	8	-	4	2	6
Kons. för Frankr. av ja	-	2	-	4	-	-	-	5	-	-	-	1	3
Kons. för Frankr. av nej	-	-	-	4	-	6	-	-	-	-	-	1	2
Kons. för Danmark	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Kons. av Danmarks nej	2	4	2	4	-	-	-	-	-	8	4	2	7
Valutaoron	7	5	2	-	-	-	13	5	-	-	4	3	11
Ekon. kons av omröstn.	2	4	4	4	3	-	-	-	8	8	4	3	10
Sveriges ekon. kris	-	4	2	-	3	6	7	-	-	-	-	2	6
<u>Maastrichtavtalet</u>	=	<u>2</u>	<u>8</u>	=	<u>3</u>	<u>6</u>	=	<u>5</u>	=	<u>8</u>	<u>4</u>	<u>3</u>	<u>10</u>
Totalt före valet ⁴ :	42	52	56	59	41	58	62	53	79	55	57	55	
Valet, valresultatet	2	2	2	4	8	6	-	5	8	8	8	4	13
Före och efter valet:													
Storbrit. agerande	-	-	4	-	6	-	-	11	-	-	4	2	7
Krismöten	5	7	4	8	6	6	-	10	-	-	4	5	16
Efter valet:													
Neg. kons. för EU	2	5	-	4	8	-	7	-	15	8	-	4	12
Neg. kons. för Sverige	2	-	2	-	-	-	-	5	-	-	-	1	3
Neg. kons. för Frankr.	7	4	2	-	-	6	-	-	-	-	-	2	7
Neg. kons. för Danmark	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Neg. kons. övr. länder	7	2	4	-	-	6	7	-	-	-	4	3	9
Pos. kons. för EU	-	-	2	-	-	-	7	-	-	8	-	1	3
Pos. kons. för Sverige	2	4	6	-	3	-	7	5	-	-	4	3	10
Pos. kons. för Frankrike	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pos. kons. för Danmark	2	2	-	4	3	6	-	-	-	8	4	2	7
Ekon. konsekvenser	5	4	4	4	-	-	-	-	-	-	-	2	7
<u>Osäkerhet efter valet</u>	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>4</u>	<u>4</u>	<u>3</u>	=	=	=	=	<u>4</u>	<u>2</u>	<u>7</u>
Totalt efter valet ⁵ :	29	23	24	20	18	21	28	10	15	24	16	20	
Övrigt	19	20	10	4	25	16	13	11	=	16	8	15	45
Totalt i %:	97	104	102	95	103	104	103	100	102	103	97	101	312
Antal huvudaspekter:	42	56	51	23	36	18	15	19	13	13	24	312	

⁴ Exklusive "övrigt" och de teman som förekommer både före och efter valet.

⁵ Exklusive "övrigt" och de teman som förekommer både före och efter valet.

Huvudaspekter i nordiska huvudstadstidningar

Huvudaspekt	Pol.	EB	AFP	VG	HB	Totalt	Antal
Före omröstningen:							
	Andel i procent						
Opinionsläget	8	14	13	15	10	11	25
Mitterrand	-	5	4	3	2	2	5
TV-debatten etc,	5	-	-	3	2	3	6
Nej-sidans kampanj	3	5	2	-	-	2	5
Ja-sidans kampanj	1	5	2	-	2	2	4
Pos. kons. för EU av ja	-	-	-	-	-	-	-
Neg. kons. för EU av nej	3	9	6	-	10	5	12
Kons. för Sverige	2	-	4	6	-	2	5
Kons. för Frankr. av ja	-	-	-	3	-	-	1
Kons. för Frankr. av nej	2	-	-	-	-	1	2
Kons. för Danmark	4	-	-	-	2	1	3
Kons. av Danmarks nej	1	18	8	-	2	3	7
Valutaoron	6	5	4	6	15	7	16
Ekon. kons av omröstn.	2	-	4	-	-	2	4
Sveriges ekon. kris	-	-	-	3	2	1	2
Maastrichtavtalet	1	-	4	6	-	2	5
Valet, valresultatet	-	-	2	3	7	2	5
Före och efter valet:							
Storbrit. agerande	1	-	2	-	5	2	4
Krismöten	1	5	2	3	-	2	4
Efter valet:							
Neg. kons. för EU	7	5	2	9	2	5	12
Neg. kons. för Sverige	-	-	-	3	-	-	1
Neg. kons. för Frankr.	6	5	2	-	-	3	7
Neg. kons. för Danmark	3	-	-	-	-	1	3
Neg. kons. övr. länder	2	-	2	6	2	3	6
Pos. kons. för EU	7	9	4	-	5	5	12
Pos. kons. för Sverige	-	-	-	-	-	-	-
Pos. kons. för Frankrike	-	-	-	-	-	-	-
Pos. kons. för Danmark	2	9	2	6	-	3	7
Kons. för Norge/Finland	1	-	2	3	-	1	3
Ekon. konsekvenser	2	-	4	3	-	2	5
Osäkerhet efter valet	1	-	2	6	2	2	5
Övrigt	23	9	25	15	19	20	47
Totalt i %:	95	103	96	102	96	97	230
Antal huvudaspekter:	86	22	47	34	41	230	

Aktörer

Följande aktörskategorier finns med i undersökningen:

1. *President Francois Mitterrand.* Han var i många avseenden huvudaktör i folkomröstningen. Det var han som utlyste folkomröstningen, han ledde det socialistiska regeringspartiet och han var tillsammans med tyske förbundskanslern Helmut Kohl den som hårdast driver EG mot en europeisk union.
2. *Övriga franska politiker för EU.* Bland dem märktes i kampanjen framför allt:
Jaques Delors, socialist och ordförande i EG-kommissionen
Jaques Chirac, oppositionsledare i gaullistpartiet RPR
Pierre Bérégovoy, fransk premiärminister
Valery Giscard d'Estaing, f d president, UDF (center-högerallians)
Elisabeth Guigou, Frankrikes Europaminister
Jack Lang, utbildnings- och kulturminister, som ledde Ja-sidans kampanj
Michel Sapin, finansminister
Roland Dumas, utrikesminister
Michel Rocard, socialistpartiet
Laurant Fabius, ledare för socialistpartiet
Raymond Barre, f d premiärminister och nu ordförande i Europarörelsen
3. *Ja-sidan.* Förekom som aktör i kampanjen och även i samband med opinionsundersökningar, t ex "Ja-sidan leder knappt..."
4. *Vanliga fransmän för EU.* Med det avses mannen på gatan och andra som intervjuades inför folkomröstningen och sade sig tänka rösta för Maastrichtavtalet.
5. *Franska kändisar.* Många skådespelare, sångare, dirigenter, musiker, modister, idrottsstjärnor, författare och filosofer ställde upp för Ja-sidan i folkomröstningskampanjen. Som exempel kan nämnas skådespelarna Alain Delon, Catherine Deneuve, Gérard Depardieu, sångarna Charles Aznavour, Gilbert Beaud, Charles Trenet och modisten Yves Saint-Laurant.
6. *Franska politiker mot EU.* Bland dem märktes i kampanjen främst:
Philippe Séguin, gaullist i RPR, deputerad och borgmästare i Epinal
Charles Pasqua, RPR:s senatsledare
Philippe de Villiers, högerliberala UDF
De tre samarbetade under kampanjen och gick under beteckningen "de tre musketörerna".
Jean-Pierre Chevènement, socialist, deputerad och borgmästare. Ledde nej-rörelsen inom Mitterrands socialistparti.
Jean-Marie Le Pen, partiledare för Nationella Fronten
Georges Marchais, ledare för kommunistpartiet
7. *Nej-sidan.* Förekom i kampanjen och i samband med opinionsundersökningar som visade t ex "att Nej-sidan knappar in..."
8. *Vanliga fransmän mot EU.* Med det avses bl a "mannen på gatan" som intervjuades och sade sig tänka rösta nej i folkomröstningen.
9. *Franska väljarkåren.* Den aktör som hade huvudrollen i omröstningen. Till denna

Andel och antal aktörer i den nordiska huvudstadspressen

Aktör	Pol	A/P	HB	EB	VG	Totalt	Antal
Mitterrand	6	6	5	5	3	5	49
Ja-pol. i Frankrike	9	8	8	5	4	8	69
Ja-sidan	2	2	3	1	5	3	24
Vanl. fransmän för	1	1	-	8	4	2	17
Kändisar för	-	1	-	1	-	-	4
Nej-pol. i Frankrike	7	1	1	3	4	4	34
Nej-sidan	2	1	3	2	5	2	21
Vanl. fransmän mot	-	2	-	15	4	2	22
Franska väljarna	4	10	9	10	7	7	66
<u>Frankrike</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>1</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>3</u>	<u>27</u>
Summa:	34	36	30	53	40	36	333
Helmut Kohl	4	5	3	1	4	4	32
Tyskland, tyskarna	4	4	4	3	4	4	36
John Major	5	3	3	-	6	4	33
Storbr., brittena	4	3	4	1	3	3	30
Sverige, svenska aktörer	1	4	5	-	4	2	23
Danmark, danska aktörer	20	8	8	26	8	14	128
Övr. utl. politiker	8	4	8	6	2	6	53
EG o dess organ	8	8	13	2	7	8	75
Norge/Finland, norska/finska aktörer	1	13	14	-	10	7	61
<u>Övriga aktörer</u>	<u>11</u>	<u>12</u>	<u>9</u>	<u>7</u>	<u>10</u>	<u>11</u>	<u>98</u>
Totalt i %:	100	100	102	99	98	99	908
Antal aktörer:	326	193	187	86	116	908	